

BILD & BUBBLIA

Modesty
Blaise

Tintin

Garth

TITELRUTAN

V i har inte råd att köpa serier längre!
 Är det en svältande serievän, som istället för det sista albumet av Lauzier, finner sig nödsakad att handla en kasse med matvaror! Naturligtvis inte, en riktig serievän svälter hellre än han försummar denne bitske bildskapare.

Nej, så kan det låta ute på våra bibliotek. För det finns faktiskt bibliotek som inte köper serier.

Men vi lever ju i svängremstider, varför över huvud taget köpa ny litteratur till biblioteken?

Jo, den nya, populära litteraturen måste biblioteken ha, annars kommer folk faktiskt inte dit. Till den nya, populära litteraturen hör i hög grad seriealbumen.

Minst lika viktigt är bibliotekens kulturella ansvar. Man ska tillhandahålla ett urval skön- och facklitteratur i bildnings- och studiesyfte. Och då måste serier finnas med, annars utelämnas en hel konstart.

Så bör man ju också stöda den svårtillgängliga litteraturen. Till den hör de många avancerade serier som kommit de sista åren och som sannerligen inte haft det lätt i kioskerna och bokhandeln.

Men, för att vända på det, varför skulle biblioteken inte köpa serier? Jo, man anser väl att de är en alltför underlägsen konstart. Som när man tyckte att jazzmusiken var en genre, för underhållig för att sändas i radio.

Fast det sistnämnda uttalandet är ju så avslöjande i sin vulgära fördomsfullhet, att ingen bildad person nu för tiden skulle göra det.

Uppenbarligen är samma slags vulgaritet come il faut på vissa bibliotek.

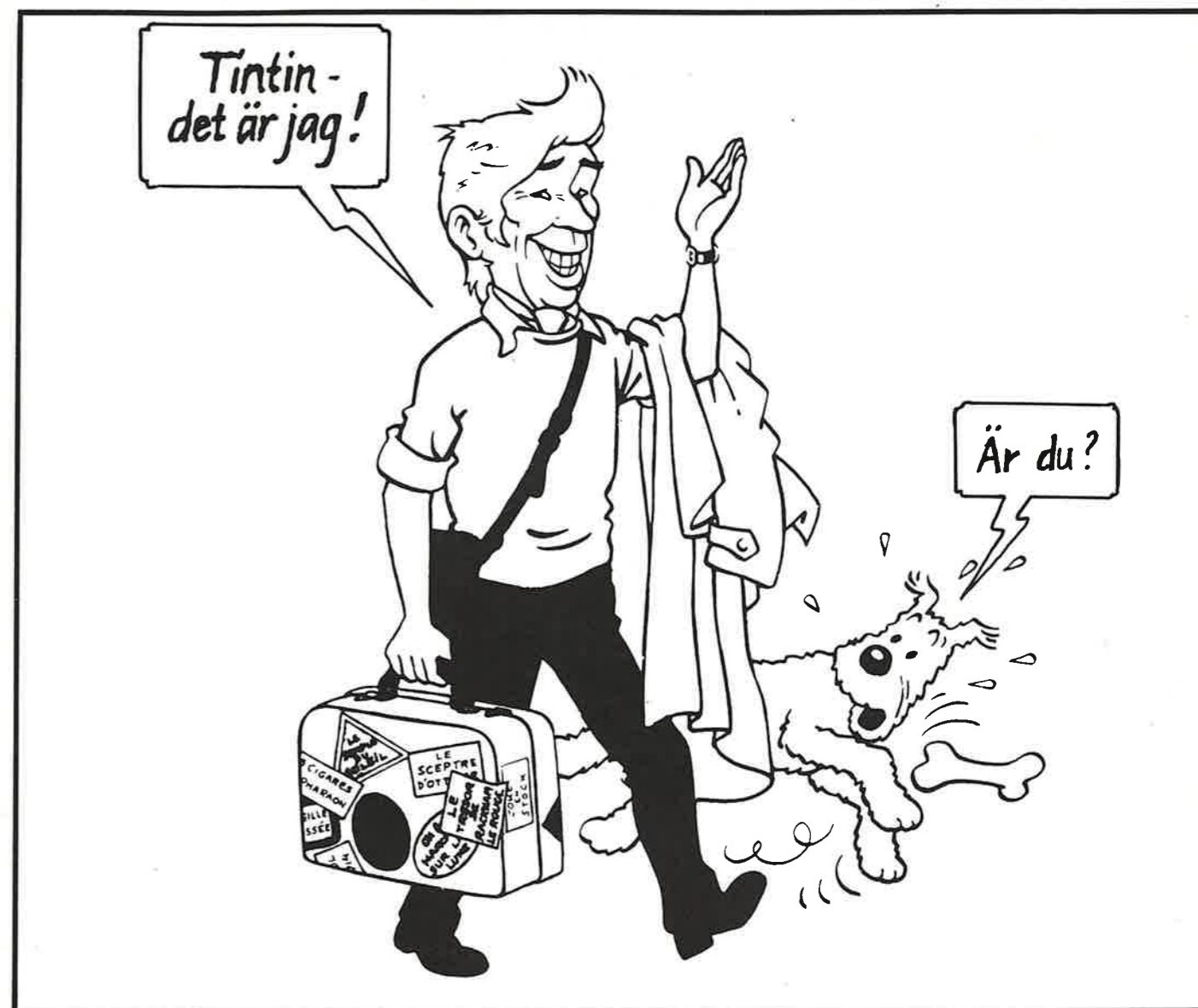
Red.

INNEHÅLL

TINTIN — DET ÄR JAG Intervju med Hergé	3
FINNS FIFFIGARE FÖRSÄLJNING? "Finn och Fiffi"	14
POPULISMEN LURAR	17
EN KVINNAS ANSIKTEN "Modesty Blaises" tecknare	13
PERFEKTIONIST UTAN BLYERTSPENNA Frank Bellamy	20
STÖRST I DAGSPRESS	23
REAKTIONER, MARKERINGAR	24
TANKEBUBBLAN	26
NYHETER	27
JOOST SWARTE	28
NUMRETS SERIESIDOR: Fyra serier av Joost Swarte	31
RECENSIONER	38
SERIEMAKARNA: Ulf Granberg	40
AVIGSERIER	42
PÅ VÅR BAKSIDA: Gamla serier blir som nya	43

Hergé berättar. Om konst. Om politik. Om Tintin. Om en överförfriskad orkester på belgiska landsbygden.

Sagan om Tintin har kanske nått sitt slut. Visserligen har Hergé börjat på ett nytt album, som skulle utspelas på en flygplats. Men Hergé, som fyller 75 den 22 maj i år, har varit sjuk och inte kunnat arbeta mycket de senaste åren. Den nya historien är klar i grovskisser, men ingen vet om den kommer att fullbordas.

Den franske seriekritikern Numa Sadoul

gjorde i början av 70-talet en stor intervju med Hergé. Delar av intervjun publicerades i serietidskriften Schtroumpf, och senare kom den i sin helhet i Sadouls bok "Tintin et moi" (Casterman 1975). Denna intervju har aldrig tryckts på svenska, och vi tycker det kan vara på tiden att återge några utdrag ur den här.

BILD & BUBBLA

Magasin om serier

Nr 2/1982. Nr 57 från starten år 1968. Utges varannan månad av Seriefrämjandet.

Redaktion: Magnus Knutsson, Göran Ribe (vik)

Ansvarig utgivare: Magnus Knutsson
 Hustrutecknare: Johan Andreasson, Lars Andreasson

Layout: Bildgruppen Flugan, Solna
 Tryckeri: Tryckeri Balder AB, Bromma

Bild & Bubblas adress: Box 11034, 100 61 Stockholm. Tel: 08/40 65 14

Seriefrämjandets adress: Box 11034, 100 61 Stockholm. Tel: 08/40 60 05

Postgiro: 17 36 15-6

Prenumeration: 90:— för sex nummer. Medlemmar i Seriefrämjandet ges 30% rabatt.

Lösnummerpris: 15:—

Äldre nummer av Bild & Bubbla och föregångaren Thud kan beställas från Seriefrämjandets expedition.

Publicering av material ur Bild & Bubbla får endast ske med redaktionens tillstånd.

Citera oss dock gärna med angivande av källa.

ISSN 0347-7096

NÄSTA NUMMER

kommer omkring den 19 maj

Ur innehållet:

- Robert Crumb, portalfigur inom den nya seriekonsten. Presenteras i en artikel. Är numrets serieskapare.
- Intervju med Johnny Hart, mannen bakom B. C. och Trollkarlen från Id.
- Amerikanska västernserier från Red Ryder till Jonah Hex.
- Läderlappen

THE ENIGMATIC, ELUSIVE MAN OF MYSTERY. WHO IS THIS CRUMB?

Ni har rykte om er att vara konstlärare. Ja, i synnerhet av nutida konst. Det är rätt lustigt, men jag har kommit att fångas särskilt av den abstrakta konsten. Kanske är det en sorts "kompensation", för mitt eget arbete har ju sedan fyrtio år tillbaka varit så figurativt som det gärna är möjligt! ... Å ena sidan är verkligheten något ytterst viktigt för mig. Å andra sidan älskar jag att drömma framför ett abstrakt verk, så som man kan drömma när man ser molnen på himlen. Ni som har skapat *Castafiore* — tycker ni om opera?

Onej! Opera tråkar ut mig, det erkänner jag till min stora skam. Eller också får den mig att skratta, och det är ännu värre ... Men jag har aldrig sett modern opera. Där har man säkert gjort sig av med alla dessa tomma gester och denna bleckrekvisita. Det ställs säkert högre krav numera. Men *Castafiores* släkte är nog inte helt utdött, trots allt!

Är ni förtjust i teater då?

Teater tycker jag om ... men jag går tyvärr alltför sällan. Den experimentella teatern intresserar mig, utom när den utnyttjas till att försöka hamra in något i skallen på mig. Jag tycker inte om att betrakta saker och ting politiskt, att ta parti. Jag är nog en medelvägens människa. Åtminstone försöker jag vara det. Jag är född i tvillingarnas tecken, och det ska göra en benägen att lyssna på argumenten både för och emot, att vara iakttagare snarare än deltagare. Även om en konflikt berör mig själv, anstränger jag mig alltid att forska fram sanningen och att lyssna uppmärksamt på min motpart.

Det är för övrigt sällan, om ens någonsin, man finner sanningen, men kanske

man emellanåt finner sin egen sanning, det som är sant för en själv just då. För allt sådant är mycket flyktigt. Man utvecklas hela tiden, det har jag till min stora häpnad upptäckt ... Ja, man utvecklas ständigt och utan uppehåll: ingenting är fast, ingenting är stabilt, allt förgör sig själv och allt börjar om på nytt.

När jag var ung, komponerade jag strängt taget mina Tintin-historier utan att ställa mig så många frågor, utan att fundera så mycket. Nu reflekterar jag mera, jag mediterar mer — över det jag ser omkring mig och över mig själv.

Han gjorde en häftig rörelse med händerna och strax övergick de tre misshandlade personernas långsamma återtåg till skräckslagen vild flykt. Totor ordnade till sin klädsel och betraktade det övergivna slagfältet. Vad hade egentligen hänt?

"Totor", Hergés allra första serie, gjordes för scouttidningen *Le Boy-Scout Belge*. I Sverige har den publicerats i boken "Från Hergés arkiv".

Er hjälte är lite av en moralist, tycker ni inte det? Jag säger inte moralpredikant, utan moralist.

Det beror säkert på att jag är en smula moralist själv. Men det rör sig om moral i meningen "berättelsens sensmoral". Faktum är att om Tintin är moralist, är han en moralist som inte tar sig själv på allvar, för jag tror inte att humorn någonsin är långt borta i mina historier. Och vartefter som åren gått, har det kring Tintin fötts andra figurer, som är fulla av fel och svagheter, och som alltså är mer mänskliga än han. Ta kapten Haddock: han tar sig själv för gott, han reflekterar inte. Ibland känner jag igen lite av mig själv hos honom — precis som det alltför ofta händer, är jag rädd, att jag känner igen mig själv hos Dupondtarna!

Men Tintin var säkerligen min omedvetna längtan efter att bli en hjälte, något som man mycket, mycket sällan är i verkliga livet ...

Tintin är en obotlig scout.

Och varför inte? Är det så löjligt att göra en god gärning? Att tycka om naturen? Att sträva efter att hålla sitt ord? Näja, lyckligtvis mildras Tintins scoutaktighet av följeslagarna omkring honom. Jag var själv scout. Min patrull hette "Ekorrharna" och min totem "Nyfikna raven"! Och den påverkan som scoutlivet har haft på mig, den menar jag har varit positiv. Er scoutperiod var också tiden för er första serie, "Totor". Jag antar att ni verkligen själv levde er figur då?

Jag var verkligen scout själv, om det är det du menar. Och därför satte jag igång att berätta historier om en liten scout för andra små scouter. Det blev till "Totor äventyr". Det var förresten ingen riktig serie — det rörde sig om bilder med text under, och då och då ett blygt utropstecken eller frågetecken i bilden.

Jag hade väldigt roligt när jag gjorde den där historien. Den hade varken fram eller bak och det fanns inte skymten av planerad intrig, så jag blev riktigt överraskad (fast glatt överraskad) när jag märkte att den verkade roa de andra också. Inom parentes sagt känner jag mig fortfarande lite — och ibland mycket — förvånad över att mina tintinerier har haft sådan framgång och fortsätter att ha det mer än fyrtio år efter det att de skapades.

Vad hände när "Totor" var slut?

Jo, under tiden hade jag avslutat mina studier vid Saint-Boniface-läroverket i Bryssel. Jag fick anställning på prenumerationsavdelningen på dagstidningen *Le XXe Siècle*. Därefter gjorde jag min militärtjänst, och när den var över återvände jag till *Le XXe Siècle*, den här gången

som fotograflärling, litografbiträde och "illustratör av specialsidor"!

Och det var just vid den tiden som abbé Norbert Wallez, tidningens chefredaktör, fick idén att starta en illustrerad veckobilaga för barn och ungdom, och till min stora häpnad anförtröddes ansvaret för den åt mig! Jag hade aldrig arbetat som journalist, och jag kände mig förskräckt över att vid 21 års ålder ha ansvaret för en veckotidning för barn.

Det var i den bilagan, *Le Petit Vingtième*, som jag skapade Tintin i januari 1929. Han var lite grann en lillebror till Totor, en Totor som blivit journalist, men som fortfarande var scout i sinnet. Och så skickade jag iväg honom i tur och ordning till Sovjetryssland (det bolsjevikiska Ryssland kallade man det på den tiden), till Kongo, till Amerika, till Orienten, till Bortre Orienten ...

Det verkar som om "Blå lotus" är ett viktigt steg i utvecklingen av er "Tintiniad".

Det är riktigt. Fram till dess hade Tintins äventyr, precis som Totors, varit en följd av skämtpoäng och spänningssituationer, men ingenting var uppbyggt eller genomtänkt i förväg. Jag kastade mig ut i äventyret själv, utan scenario, utan arbetsplan. Det var i själva verket ett improvisationsarbete. *Le Petit Vingtième* kom ut på onsdagseftermiddagen, och det hände ibland att jag ännu på onsdagsmorgonen inte visste hur jag skulle klara ut Tintin ur den knipa som jag varit elak nog att försätta honom i veckan före!

Och det ändrade sig alltså i och med "Blå lotus"?

Ja, det ändrade sig. När jag hade avslutat "Faraos cigarrer", meddelade jag i *Le*

Tintin berättar för Tchang i "Blå lotus" om västerlänningarnas bild av Kina. Det är sina egna tidigare fördomar Hergé beskriver.

Petit Vingtième att Tintin skulle resa vidare till Fjärran Östern. Och då fick jag ett brev där det stod ungefär så här: "Jag är studentpräst för kinesiska studerande vid det katolska universitetet i Louvain. Jag ser att Tintin ska resa till Kina. Om ni visar kineserna så som västerlänningar alltför ofta föreställer sig dem, om ni visar dem med flätor, något som under den manchuriska dynastin var ett slavtecken, om ni visar dem grymma och skuraktiga, och om ni talar om "kinesisk tortyr", då kommer ni att sära mina studenter. Snälla ni, var försiktig — skaffa er kunskap!"

Det rådet följde jag, och abbé Gosset — så hette han — sammanförde mig med en av sina studenter, som var tecknare, målare, skulptör och poet, och som hette ... Tchang Tchong-Yen. Ja, det var hans namn som jag gav åt den lille kinesen som Tintin möter därborta, som blir hans vän och som han långt senare träffar på nytt i "Tintin i Tibet".

I och med "Blå lotus" upptäckte jag

en ny värld. Dittills hade faktiskt Kina för mig varit befolkat av obestämda människovarelser med sneda ögon, ytterst grymma individer som åt svalbon ... Jag gav uttryck åt det där i en liten dialog mellan Tintin och Tchang. Jag upptäckte alltså en civilisation som jag inte alls känt till, och på samma gång blev jag medveten om att jag hade en sorts ansvar. Det var från det ögonblicket som jag började söka efter dokumentation, att verkligen intressera mig för de folk och de länder som jag skickade Tintin till. Allt detta tack vare mitt möte med Tchang. Jag står också i skuld till honom för att jag lärt mig att bättre förstå vad vänskap är, vad poesi är, vad naturen är ...

På sin första resa hade Tintin varit till Sovjet.

Ja, och som jag sagt var det en sorts lek, en lek i vilken jag blandade in politik. Man måste känna till att *Le XXe Siècle* var en katolsk tidning, och "katolsk" på den tiden var detsamma som "antikommunistisk". Bolsjeviker var bokstavligen

Antikommunism i "Tintin i Sovjet".

lovligt villebråd. Jag var alltså inspirerad av atmosfären på tidningen, men också av en bok som hette "Moskva utan slöjor" av Joseph Douillet, som hade varit belgisk konsul i Rostov, och som häftigt anklagade regimen för brott och skändligheter. Med den i ryggen var jag uppriktigt övertygad om att jag var på rätt väg, och dessutom hade jag ju min chefredaktörs välsignelse, en man som tillhörde högern, t o m yttersta högern.

När Tintin avslutat sin Rysslandsresa, hade vi arrangerat en magnifik "välkomstmottagning" för honom vid Norra station i Bryssel. Det blev en upplevelse jag knappt kunde hämta mig från, när jag fick se hur platsen framför stationen var fullkomligt svart av folk. Samma mottagning och samma folkmassa blev det också när Tintin återvände från Kongo och Amerika. Tintins roll spelades vid dessa tillfällen av två olika pojkar.

Tror ni att det är de ekonomiska makthavarna som styr världen?

Det är jag övertygad om. Inte på det fantasibetonade sätt som man ser i Tintin-albumen, men ekonomin styr världen, de industriella och finansiella makthavarna bestämmer vårt sätt att leva. Dessa herrar gömmer förstås inte sina ansikten under kåpor när de samlas till sina "administrativa sammanträden", men resultatet är detsamma som om de gjorde det! Producera, det är deras främsta mål. Producera mera hela tiden. Producera även om det betyder att man fördärvar växterna, skogarna, djuren. Producera och vänja oss vid att konsumera mer och mer av allt, av bilar, deodoranter, skådespel, sex, turism... Det är mot den sortens civilisation, om man kan kalla det civilisation, som en stor del av ungdomen i dag revolterar, särskilt i USA.

Och Tintin, är han också emot detta kon-

sumtionssamhälle?

Helt och hållet mot det! Tintin har alltid tagit ställning för de förtryckta. Och de förtryckta i det här fallet är vi alla, vi som är offer för detta slags samhälle.

Det här är väl saker som det vore svårt att ta upp i "Tintin"?

Svårt, ja. Men inte omöjligt. När "Blå lotus" publicerades, fick jag en dag veta av en landsman att Japans Brysselambasadör klagat över mitt sätt att skildra hans regerings politik i Kina. Och denne landsman — oss emellan var det en präktig general — stönade: "Det är ju inte för barn, det som ni berättar om där... Det är hela det ostasiatiska problemet!" Och han hade rätt, för utöver den egentliga berättelsen i "Blå lotus" fanns där ett ställningstagande, ett "engagemang", som man säger nu för tiden, som strängt taget inte riktade sig till de yngre läsarna utan till de vuxna.

Jag vill genast tillägga att dagens barn är annorlunda än gårdagens — de förstär mycket mer än vad 30-talets barn gjorde. Man kan tala mycket allvarigare till dem numera och gå in på vissa "stora frågor".

Hur går ni till väga när ni arbetar?

Till att börja med har jag nästan alltid en mycket enkel idé, ofta något slags kapp-löpning, som i "De tre musketörerna" eller "Tsarens kurir". Utifrån den idén utformar jag manuset, som jag testar på folk omkring mig. Jag har ibland försökt att ha manusförfattare, men det som de har föreslagit har inte inspirerat mig, jag har känt mig besvårad av det. Ett manus utvecklas hela tiden under arbetets gång, och jag tycker inte om att behöva foga mig efter något som är alltför noga fastlagt från början. Manus till "Tintin och gerillan" är för närvarande klart i stora drag, men det kommer oundvikligen att utvecklas mera, förses med fler

gags och spänningsmoment.

Tillbaka till er fråga. När väl manuset färdigjusterats, går jag vidare till att dela in det i seriesidor. Och det är det svåraste arbetet, för det behövs en spänningssituation eller en avrundning i slutet av varje sida. Och om jag kommer på en bättre idé för sidan 15 när jag kommit till sidan 42, är det bara att börja om igen från sidan 15! Rena urmakeriarbetet, det försäkrar jag.

Alltså: när jag har skrivit en synopsis för ett par-tre sidor, gör jag nedbrytningen i sidor och rutor på små lappar, där jag klottrar ner skisser av hur det hela ska se ut. Jag skissar figurerna, men dialogen är också med, liksom antydningar av bakgrunderna osv. Sedan det är gjort, går jag över till det egentliga teckningsarbetet på pappersark i stort format. Där ger jag mig helt och hållet, utan att tänka på något annat än att ge mesta möjliga liv, mesta möjliga rörelse åt de figurer som jag tecknar. Och jag ritlar, och jag stryker över, och jag suddar, och jag börjar om, ända tills jag blir nöjd. Men det händer att jag håller på så länge och försöker forma en figur att pennan går igenom papperet!

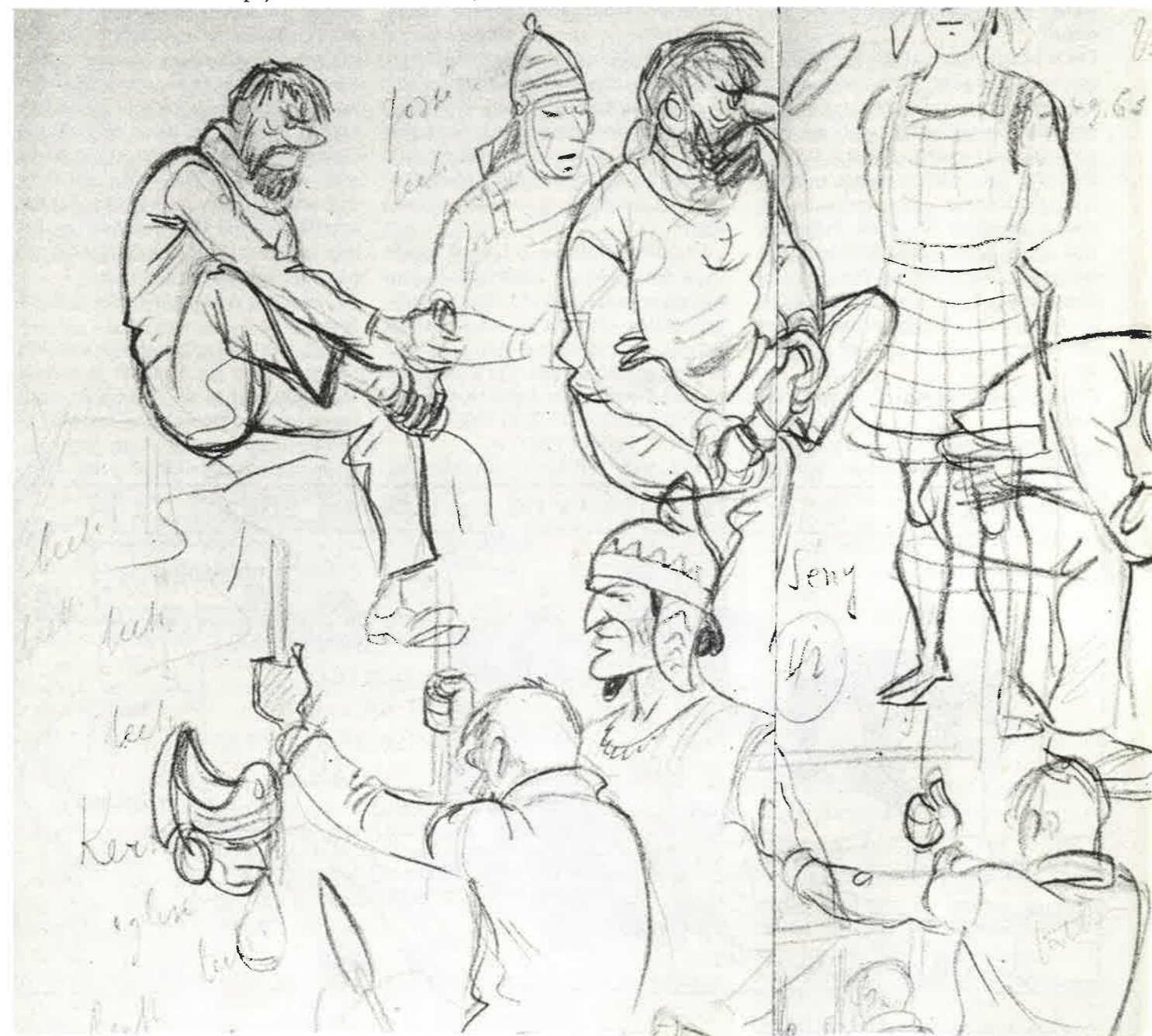
Så långt arbetar ni alltså ensam?

Ensam, ja, bortsett från att jag då och då prövar det hela på mina assistenter. Nåväl, det där stora papperet som jag talade om nyss utgör kladden. När jag tycker att kladden är nog utarbetad, gör jag en kalkering av den, och den kalkeringen för jag över på ett annat ark, som ska bli den slutliga sidan. Texterna putsar jag tillsammans med min medarbetare Baudouin Van den Branden, som är benhård när det gäller vilket adjektiv man ska välja eller var man ska sätta ett komma. Det händer att vi har grandiosa gräl innan vi blir överens!

Därefter lämnar jag vidare sidan till mina assistenter, som tar hand om bakgrunderna (landskap, interiörer, flygplan, bilar osv), och där måste man vaka över att allting, varje flygplan, varje bil, blir i "Tintinstilen". Ingen sådan del får bli vare sig för förenklad eller för detaljerad, de ska alla hålla sig på sin plats och smälta in i helheten.

Slutligen tuschas teckningarna, av mina medarbetare i fråga om bakgrunderna, och i fråga om figurerna alltid av mig själv. Och den färdiga sidan skickas till tryckeriet, som sänder tillbaka ett avdrag att användas vid färgläggningen.

Jag glömde säga, när jag talade om bakgrunderna, hur viktigt det är med dokumentation på det stadiet. För allt som har att göra med klädedräkter, arkitektur, fortskaffningsmedel, flora och fauna i de länder som Tintin ska ströva omkring

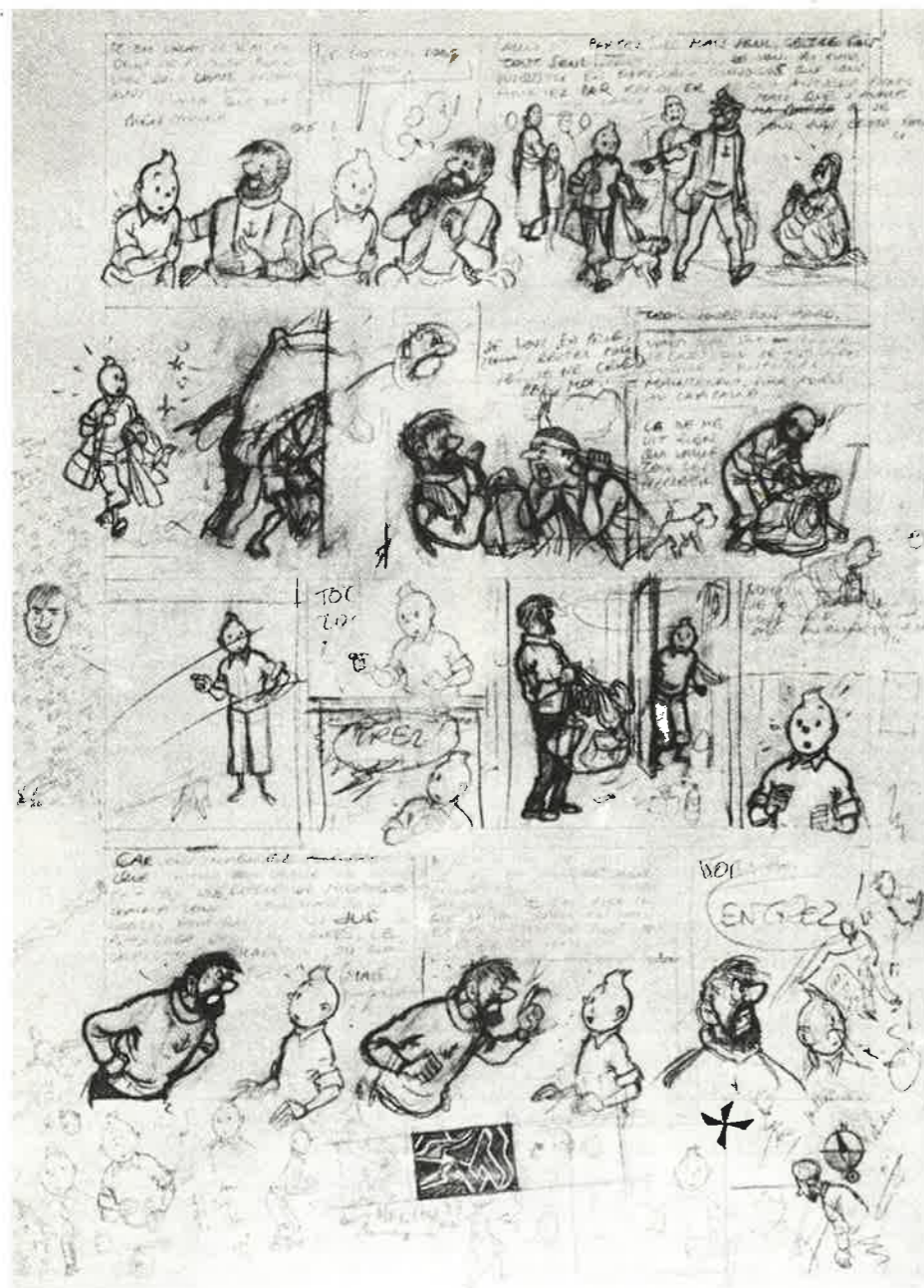
Arbetskisser på figurer till "Solems tempel".

i, är det nödvändigt att konsultera böcker, foton, gravyrer. Och att "översätta" dessa dokument, som oftast är fotografiska, till teckningar är inte det lättaste, tro mig!

Skulle arbetet kunna göras utan er?

Utan mig? Ärligt talat tror jag inte det. Det är klart att det finns mängder av saker som mina medarbetare kan göra utan mig och till och med bättre än jag. Men att ge liv åt Tintin, att ge liv åt Haddock, Kalkyl, Dupondtarna och de andra, det tror jag att jag är den ende som kan. Tintin (och alla de andra), det är jag, precis så som Flaubert sade: "Madame Bovary, det är jag"! Tintin, det är MINA ögon, MINA sinnen, MINA lungor, MINA tarmar! "Tintin" är ett personligt verk, på samma sätt som en målares eller en romanförfattares verk. Det är ingen industri! Om andra tog över "Tintin", skulle de kanske göra serien bättre, kanske sämre, men en sak är säker: de skulle göra den annorlunda, och i och med det vore det inte längre "Tintin"!

Folk har alltid bittat mängder av innebörder i Tintin-albumen. Men ni å er sida har ofta förklarar att det inte är medvetet, att ni enbart varit ute efter att berätta en historia.

Jag har kanske inte enbart varit ute efter att berätta en historia, utan framför allt efter det. Det är en liten skillnad... Och att berätta den tydligt. Men en historia är, hur man än gör den, alltid bärare av ett "budskap". Vare sig jag varit medveten om det eller ej, har jag uttryckt saker och ting i det jag skrivit och ritat — ofrivilligt har jag lagt in i det vad jag tänkt, vad jag känt, vad jag varit. Det är först långt efteråt som jag insett att mina album var ett sätt att uttrycka mig på, saker som på den tiden var relativt kontroversiella. Jag har visat upp vapenhandlare, krigsivrande diktatorer, korruperade poliser, krig som provocerats fram av storfinsans, utsugning av de färgade...

Vem vet om inte det grundläggande misstaget varit att betrakta "Tintin" som en lektyr för barn!... Men det menar jag inte så allvarligt. Om vi tar era senaste album, från "Tintin i Tibet" och framåt, vilken utveckling hos er uttrycker de? "Tibet" sammanfaller med en period av kris, som jag tror tog sig uttryck i en förenkling. Jag demonstrerade en enkel men stark känsla: vänskapen. Och jag avstod från hela serietecknarens vanliga arsenal — det fanns ingen skurk (till och med yetin är en hygglig prick), inga vapen, ingen kamp, utom människans kamp mot sig själv och mot de fientliga elementen. Allt detta i en miljö med höga berg, snö och is, som på ett symboliskt plan står för sökandet efter ett ideal, en sorts renhet.

Så långt "Tibet". När jag sedan tog itu med "Castafiores juveler", hade jag

ambitionen att förenkla ännu mer, att denna gång berätta en historia där ingenting hände, utan att ta min tillflykt till exotism (bortsett från zigenarna, men de är det exotiska som kommer hem till oss). Jag ville helt enkelt se om jag hade förmåga att hålla läsaren fängslad ända till slutet.

Om vi sammanfattar: den första vändpunkten var "Blå lotus". Fram till "Tibet" — den andra vändpunkten — följde serien ett nästan identiskt äventyrschema. "Castafiores juveler" har ni just talat om. Är det så att "Plan 714 till Sydney" betecknar ett slags nyväckt medvetenhet?

Det är ett väl stort ord... Jag ville utgå från ett äventyr av "klassisk" typ, för att i ett givet ögonblick låta det hela mynna ut i en fråga: kan det inte finnas andra bebodda världar? Men under loppet av berättelsen insåg jag, att när det kom till kritan var Rastapopoulos och Allan bara ett par ömkliga typer. Ja, det upptäckte jag efter det att jag hade klätt upp den första lyxcowboyn — Rastapopoulos blev så groteskt utstyrd på det viset, tyckte jag, så han lurade mig inte längre.

Med Carreidas gick jag också ifrån den traditionella tudelningen "ond—god". Carreidas tillhör de "goda" figurerna i historien, men det hindrar inte att han verkligen inte är någon trevlig herre. Han är skojare in i mörgen. Och se på diskussionen mellan honom och Rastapopoulos, där de under inflytande av sanningsserumet skryter över de värsta laster bägge två... Dessförinnan hade man i "Tintin" kunnat hitta pliktförsumliga ministrar, korruperade poliser, förrädare, gangsters osv. Men det hade aldrig förekommit någon så tvetydig person som Carreidas: en "god" figur som var långtifrån god. Och "onda" figurer som i grund och botten bara var ynkliga.

Ärkeskurken Rastapopoulos uppträder som "lyxcowboy" i "Plan 714 till Sydney".

Vad svarar ni när man kallar er rasist, vilket ju hänt?

Jag svarar att alla åsikter är tillåtna! Men nåja, i fråga om "Tintin i Kongo" går jag med på det. Det var 1930. Jag visste inget annat om landet än vad folk i allmänhet sade på den tiden: "Negrerna är som stora barn... Tur för dem att vi finns där..." osv... Och jag tecknade afrikanerna efter det mönstret, i den rena paternalistiska anda som rådde i Belgien då.

I "Koks i lasten", däremot, tycker jag nog att även om de svarta talade "negerfranska" (i den ursprungliga franska versionen — Övers. anm.), bevisade Tintin tydligt nog att han är antirasist, inte sant? Det är samma sak som med zigenarna i "Castafiores juveler": Tintin och Haddock har samma attityd, de tar dem i försvar mot alla fördomarna. Men så får jag höra att när jag visar svarta som hotas av att bli slavar och araber som är slavhandlare i "Koks i lasten", så gör jag mig skyldig till rasism — mot araber den här gången! Hur man vänder sig...

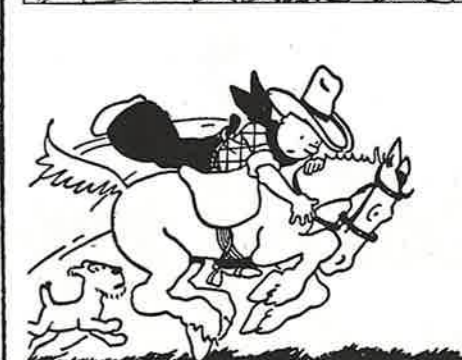
Vad beträffar "Kongo", måste man alltså precis som med "Sovjet" ta hänsyn till min unga ålder och all yttre påverkan... Men redan då visade jag i "Tintin i Amerika" hur den vita övermakten, den vita finansens suger ut indianerna. För att vara rasist dolde jag inte mina sympatier, tycker jag. Och mina kineser i "Blå lotus"? Tänk på de skymfer som de utsätts för av de vita.

Rasism i "Tintin i Kongo", ursprungsversionen. Tintin undervisar barn i Kongo om deras "fädernesland", Belgien... Under en period lät det belgiska förlaget bli att återutge detta album på grund av dess innehåll. Men Hergé uppger att den "karrantänen" hävdes på begäran av den kongolesiska regeringen själv!

Rasism i "Koks i lasten". I den första franska versionen av albumet talade de svarta en fäinig "negerfranska". Det ändrades i senare upplagor. Ett slags klichébrytning har dock även smugit sig in i den svenska översättningen.

Hergé skildrar utsugning av indianer i "Tintin i Amerika" (bilden hämtad ur den ursprungliga, svartvita versionen av historien).

Några glas senare...
Musiklivets sanna vänner håller animerad serenad i "Castafiores juveler".

I utlandet kan ni fortfarande gå oigenkänd. Men hur är det i Belgien, där Tintin är berömd?

Åh, vet ni, jag har en och annan anekdot om den "berömmelsen" ... En dag, till exempel, när jag var på mitt lantställe, fick jag besök av musikkåren från ett litet grannsamhälle. Musikerna hade redan gjort sin tur runt traktens kaféer, och de var ordentligt påstruken när de kom åkande i sina vagnar. De klev ur, gott och väl tio man, och det första de gjorde var att ställa sig på rad och bevattna min häck. Sedan den formaliteten undanstökats, gjorde de sin triumfartade entré, tatarabom tut tut! Och så utgjöt de harmonier i floder. Efter att ha spelat tappert

drack de lika tappert — ölet rann i floder, det med ... Till slut skulle den som förde ordet hålla det traditionella tacktalet. Ett tal som han avslutade med orden: "Och nu, kära vänner, låt oss höja våra glas för att skåla med herr Remi och ropa allihop på en gång: LEVE SPIROU!"

Vill ni ha ännu ett bevis på Tintins berömmelse? Helt nyligen var det en högt uppsatt person som frågade mig på ett cocktailparty: "Hur många album gör ni om året?" Jag svarade: "Herr minister, frågan borde snarare lyda: hur många år behöver ni för att göra ett album?" "Ånej", utropade min samtalspartner, "jag ser ju ideligen att det kommer nya Asterixalbum!"

Den första av de här historierna ligger bakom den lilla episoden med "Musiklivets sanna vänner" i "Castafiores juveler". Observera att det händer för mig själv med, att jag trampar i klaveret, och det rejält också! Så det upprätthålls en balans ...

Apropå det, så är era teckningar ett mönster av balans.

Det var snällt sagt! Det kan nog hända att jag strävar efter en sorts balans i mina teckningar. Men det är snarast omedvetet. Vad som däremot är fullkomligt medvetet är att jag försöker uppnå "läslighet". Ingenting är någonsin med av en slump — jag vägrar att använda effekter som är rent dekorativa eller estetiska.

En första version av övre halvan av sidan 18 i "Månen tur och retur del 2". De första rutorna finns inte alls med i det färdiga albumet. Denna version var antagligen med i tidningspubliceringen, men ströks ner i albumet för att historien skulle gå in på det normala sidantalet.

Jag upprepar, mitt enda mål är att vara så läslig som möjligt. Allt annat är underordnat.

Den stora svårigheten i serier tycks vara att visa exakt det som är nödvändigt och tillräckligt för att begripa historien: varken mer eller mindre. Läsaren ska kunna följa berättandet med lätthet. Det finns speciellt en regel: i våra länder läser man från vänster till höger. Ändå finner man alltför ofta, även hos somliga garvade tecknare, rutor där man först läser: "Bara bra, och du själv?" och sedan "Hur står det till?" för tecknaren har glömt regeln för läsordningen.

När jag visar en person som springer, tar han sig i allmänhet från vänster till höger, i kraft av denna enkla regel. Dessutom svarar det mot en vana hos ögat, som följer rörelsen och förstärker den — från vänster till höger verkar hastigheten större än från höger till vänster. Jag använder den motsatta riktningen när en figur vänder om och går tillbaka. Om jag alltid lät honom springa från höger till vänster, skulle det se ut som om han i varje ruta kom igen bakifrån, som om han förföljde sig själv.

Är ni känslig för kritik?

Jag måste erkänna att jag är känsligare för komplimanger än för kritik! Men ärlig, uppriktig kritik får mig att tänka efter. Och jag tror att jag är tillräckligt ödmjuk för att medge mina misstag ...

Folk påpekar ofta att det finns så få kvinnor i mina historier. Det är riktigt, men det beror inte på kvinnohat. Nej, det är helt enkelt så att för mig har kvinnan ingenting att skaffa i en värld som Tintins. Där härskar den manliga vänskapen, en vänskap som för övrigt inte har något tvetydigt över sig. Visst, det finns få eller inga kvinnor där — eller också är de monster, som Castafiore. Om jag skapar en figur som är en söt liten flicka — hon måste bli söt, annars är det inte mödan värt — vad skulle hon göra i denna värld där alla individer är karikatyrer? Jag tycker alltför mycket om kvinnan för att karikera henne!

Och förresten — vare sig de är söta eller inte, vare sig de är unga eller inte, så har kvinnor sällan några komiska egenskaper. Det råder alltid en viss respekt för kvinnan, i alla civilisationer. Det är kanske det moderliga hos dem som inte lånar sig till skämt?

Är ni en man med sinne för pengar?

Onej! Jag tycker förstås om pengar för att använda mig av dem, som alla människor, men absolut inte pengar för pengarnas egen skull. Jag är förresten inte någon affärsman heller. Det råkar vara så att "Tintin" haft framgång, stor framgång, ja ...

Hergéstudion år 1958.

Hur uppstod Hergé-studion?

Under kriget drabbades mina album av pappersbristen. Dittills hade de givits ut i svartvitt och haft ett ganska stort antal sidor. Förlaget, Casterman, föreslog att jag skulle göra om dem till album på 62 sidor, men samtidigt färglägga dem. Jag satte alltså igång med att redigera om och färglägga, och till att börja med hade jag bara en enda medhjälperka. Men så tillstötte Edgar P. Jacobs, sedan en kvinna till, och så vidare ... Det gick alltså lite i taget — jag bildade inte en färdig studio på en gång. Bob de Moor anlände för 22 år sedan — han är en av stöttepelarna i mitt lag. Senare kom andra, och en del av dem har med tiden föredragit att prova sina egna vingar ... Men det finns fortfarande hos mig färgläggare, miljötecknare, modelltecknare, folk som specialiserar sig på något. Där finns naturligtvis Baudouin Van den Branden, som är min sekreterare och vän. France Ferrari, Nicole Van Damme, Jacques Martin, Michel Demarets ... Min far var här under hela slutet av sitt liv. Vid åttio års ålder var han den yngste av oss alla!

På 30-talet gjorde ni skämtserien "Smeccken och Sulan" åt Le Petit Vingtième parallellt med "Tintin". I Frankrike gick "Tintin" i serietidningen Coeurs Vaillants. Gick "Smeccken och Sulan" också där?

Nej, den var faktiskt för provinsiellt belgisk. Däremot var det åt Coeurs Vaillants som jag skapade "Johan, Lotta och Jocko". Redaktörerna för tidningen sade ungefär så här till mig: "Er Tintin är inte så tokig, vi gillar honom. Men han förtjänar inte till sitt uppehälle, han har inga föräldrar, han äter inte, han sover inte. Det är inte särskilt logiskt. Skulle ni inte kunna hitta på en liten figur med en pappa som arbetar, med en mamma, en liten

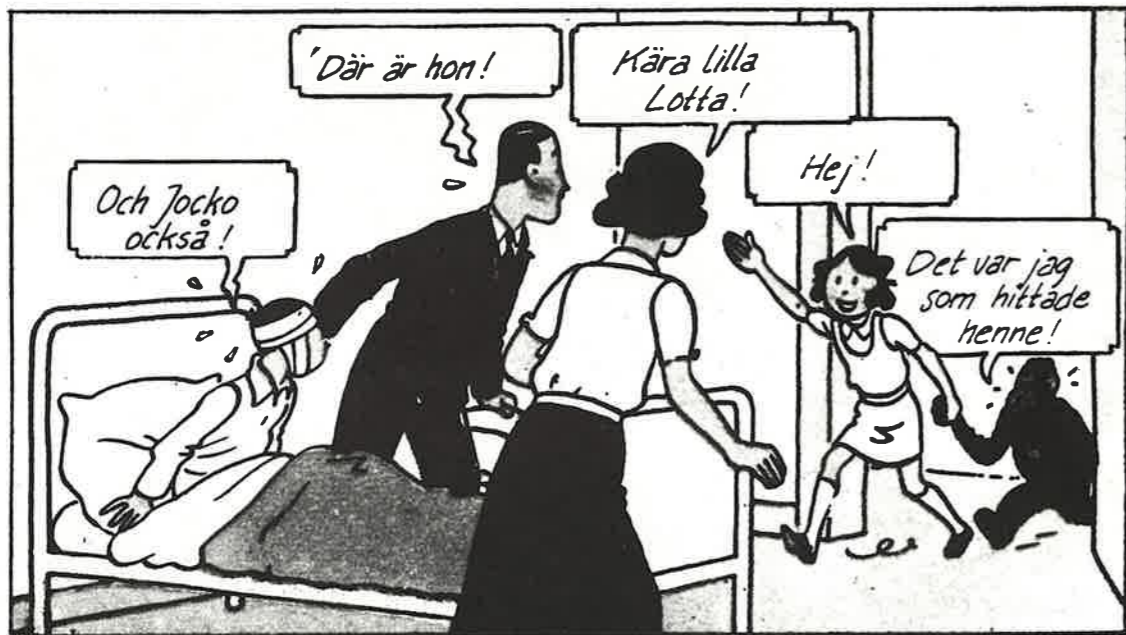
system, ett litet husdjur?" ... Just då hade jag några leksaker hemma hos mig för ett reklamarbete, och bland dem fanns en apa som hette Jocko. Och utifrån denne Jocko bildade jag den nya lilla familjen, egentligen bara för att tillfredsställa önskingarna hos de där herrarna i Paris, men jag sade mig att de kanske hade rätt ...

Var det i svartvitt?

Det var i två färger: rött och svart. Men det blev inte någon sinekur! Först måste jag hitta på ett yrke till pappan, ett yrke som gjorde att han kunde resa. OK, ingenjör fick duga. Men dessutom tillbragte denna pappa och denna mamma sin mesta tid med att snyfta och undra vad som hänt deras arma barn som jämt försvann åt alla håll. Alltså måste jag skicka ut hela familjen på resa. Det var en pina! Jag fick förklara att jag gav upp! Tintin är åtminstone fri. Lycklige Tintin! ... Det påminner mig om en sentens av Jules Renard: "Alla människor kan inte vara föräldralösa."

Hergé tecknar sig själv i en episod av "Smeccken och Sulan" från 30-talet.

Johan, Lotta och Jocko med oroliga föräldrar.

Hur bittar ni på kapten Haddocks svordomar?

Det är framför allt klangen som vägleder mig. Det finns ord som inte är okvädinsord, men som låter som de förfärligaste förolämpningar om man slungar dem ur sig med tillräcklig våldsamt. Ju lärare de är, desto omöjligare är det att svara på dem! "Orykterop!" Läggt det rätta tonfallet i det ordet, så hämtar sig inte er motståndare från det!

Hur fick ni idén till de där svordomarna? Jag tror det går tillbaka till ett tillfälle när det hade slutits ett politiskt avtal mellan några stormakter som kallades "fyrmaktspakten". Jag kom förbi en torgförsäljerska som fick kritik av en kund för kvaliteten på apelsinerna. Och jag hörde hur hon ropade åt honom från sitt stånd: "Ni eländiga fyrmaktspaktare där!" Det slog mig hur effektivt det var! Kunden tappade hakan fullständigt!

Jag har fått intrycket att ni inte uppskattar medelmåttighet.

Nej, sannerligen inte. Jag tycker inte om det som är — ska vi säga "billigt", varken hos varor, känslor eller ens hos föremål. Förstå mig rätt — det betyder inte att bara saker som kostar mycket, de säll-

synta marmorföremålen och de dyrbara träslagen, är värdefulla i mina ögon. Nej, en helt enkel terrakottaskål kan vara mycket vacker, en polyestermöbel kan vara mycket vacker. Det jag är känslig för är kvalitet. Det finns varor av kvalitet liksom det finns saker av kvalitet. Men vad ska det bli av detta kvalitetsbegrepp nu, när vi går alltmer mot serietillverkning och massproduktion?

(Den del av intervjun som nu följer gjordes vid ett senare tillfälle än det föregående, när "Tintin och gerillan" hade utkommit.)

När började ni på allvar arbeta med "Tintin och gerillan"?

År 1973. Det tog mig alltså tre år att göra denna episod, om man räknar den tid som jag ägnade mig helt åt den. Dessförinnan hade jag haft omteckningen av "Den svarta ön" att syssla med, och filmer som jag trots allt fick lov att medverka lite på... Jag var inte arbetslös, ska ni veta, under de fem åren närmast efter utgivningen av "Plan 714" 1968!

I "Tintin och gerillan" finns det förstas äventyrsaspekt som för tanken till "Plan 714". Men enligt min åsikt är det som helhet en episod som med sin rytm,

sina dubbla bottnar och sin "anti-äventyr"-sida är mera släkt med "Castafiores juveler".

Det är lustigt, det ni säger, för det stämmer helt överens med min känsla. Efter den myckna kritik jag fått, har jag kommit fram till ett oroande faktum: Tintin är inte längre helt händelsernas herre, han styr dem inte längre utan är underkastad dem. Och det tror jag nog är en spegling av min nuvarande filosofi: man har inte mycket till grepp om sin tillvaro, man tror att man har det, men det är en illusion! Och dagens "Tintin" tycks illustrera den tanken... Allting är där en följd av en slump eller yttre manipulation.

© Les Cahiers de la Bande Dessinée 14/15, Editions Glénat, Frankrike, 1978.

Översättning Göran Ribe.

Den som vill skaffa sig ytterligare kunskaper om Hergé hänvisas till "En bok om Carlsen Comics" (Carlsen/1979, kan fås från förlaget) och Henri B. Holmgrens artikel "Tintin" i tidskriften THUD nr 22 (slutsåld, men kan finnas på vissa bibliotek).

TINTIN-UTGIVNINGEN

Detta index omfattar första publicering i tidning, första albumpublicering samt första svenska albumpublicering av Tintin-historierna. Vi försöker också kortfattat ange de ändringar som gjorts i historierna, samt första färgutgåva av de berättelser som ursprungligen kom ut i svartvitt.

Alla äventyren har i Belgien och Frankrike först gått som fortsättningsserie i en tidning och kort därefter givits ut som album. I Belgien gick den i följande tidningar: 1929—39 Le Petit Vingtième, 1940—44 Le Soir Jeunesse, 1946 och framåt serietidningen Tintin (med mer eller mindre långa uppehåll mellan de olika historierna). I Frankrike gick serien fram till 1946 i serietidningen Coeurs Vaillants, varefter den franska upplagan av tidningen Tintin tog över.

De nio första historierna gavs till att börja med ut i svartvitt och med bara ca sex rutor per sida. Det är därför som de tidiga albumen har så högt sidantal. På 40-talet redigerades sidorna om från tre till fyra strippar samt färglades. I många fall tecknades albumen helt om, som framgår nedan.

1. TINTIN I SOVJET

(Tintin au Pays des Soviets)
Tidn: Petit Vingtième 10.1.1929—11.5.1930. Album: 130 sidor i svartvitt på Petit Vingtièmes förlag 1930. Sv publ: I boken "Från Hergés arkiv", Carlsen/if 1975.

2. TINTIN I KONGO

(Tintin au Congo)
Tidn: PV 5.6.1930—11.6.1931. Album: 120 sidor i svartvitt på Petit Vingtièmes förlag 1931. Färgalbum 1946, omredigerat och helt omtecknat. Sv album: Carlsen/if 1978 (omtecknade versionen).

3. TINTIN I AMERIKA

(Tintin en Amérique)
Tidn: PV 3.9.1931—20.10.1932. Album: 120 s svartvitt på Petit Vingtièmes förlag 1932. Färgalbum 1945, omredigerat och nästan helt omtecknat. Sv album: Carlsen/if 1975 (omtecknade versionen).

4. FARAOS CIGARRER

(Les Cigares du Pharaon)
Tidn: PV 8.12.1932—8.2.1934. Album: 124 s svartvitt, Castermans förlag 1934. Färgalbum 1955, omredigerat, något nedkortat och helt omtecknat. Sv album: Carlsen/if 1970 (omtecknade versionen). Dupont och Dupont debuterar i denna historia.

5. BLÅ LOTUS (Le Lotus Bleu)

Tidn: PV 9.8.1934—17.10.1935. Album: 124 s svartvitt, Castermans förlag 1936. Färgalbum 1946, omredigerat, de fyra första sidorna helt omtecknade. Även ett par andra ändringar har gjorts, oklart när. Sv album:

Carlsen/if 1977 (omtecknade versionen).

6. DET SÖNDRSLAGNA ÖRAT (L'Oreille Cassée)

Tidn: PV 5.12.1935—25.2.1937. Album: 128 s svartvitt, Castermans förlag 1937. Färgalbum 1943, omredigerat men ej omtecknat. Sv album: Carlsen/if 1971.

7. DEN SVARTA ÖN (L'Île Noire)

Tidn: PV 15.4.1937—16.6.1938. Album: 124 s svartvitt, Castermans förlag 1938. Färgalbum 1943, omredigerat. Helt omtecknat 1966 (mest miljöer, kläder od). Sv album: Carlsen/if 1968 (omtecknade versionen).

8. KUNG OTTOKARS SPIRA (Le Sceptre d'Ottokar)

Tidn: PV 4.8.1938—10.8.1939. Album: 106 s svartvitt, Castermans förlag 1939. Färgalbum 1947, omredigerat och många miljöer, bipersoner och kläder omtecknade. Sv album: Bonniers 1960, Carlsen/if 1972 (båda omtecknade versionen). Bianca Castafiore debuterar i denna historia.

9. KRABBAN MED GULDKLORNA (Le Crabe aux Pinces d'Or)

Tidn: Le Soir Jeunesse 17.10.1940—3.9.1941 (veckosidor), 23.9.1941—19.10.1941 (dagsstrippar). Album: 104 s svartvitt, Castermans förlag 1941. Färgalbum 1943, omredigerat. Senare har två ändringar gjorts: den bundne mannen på s 18 och mannen som piskar Haddock på s 53 var ursprungligen svarta, men byttes

mot vita i samband med USA-publiceringen. Sv album: Carlsen/if 1970 (omtecknade versionen). Kapten Haddock debuterar här.

10. DEN MYSTISKA STJÄRNAN (L'Etoile Mystérieuse)

Tidn: SJ 20.10.1941—21.5.1942 (dagsstrippar). Album: Casterman 1942. Från och med nu är alla album i färg och redigerade i fyrstripp redan från början. Sv album: Bonniers 1960, Carlsen/if 1972.

11. ENHÖRNINGENS HEMLIGHET (Le Secret de la Licorne)

Tidn: SJ 11.6.1942—14.1.1943 (dagsstrippar). Album: Casterman 1943. Sv album: Bonniers 1961, Carlsen/if 1974.

12. RACKHAM DEN RÖDES SKATT (Le Trésor de Rackham le Rouge)

Tidn: SJ 19.2.1943—23.9.1943 (dagsstrippar). Album: Casterman 1944. Sv album: Bonniers 1962, Carlsen/if 1974.

13. DE SJU KRISTALLKULORNA (Les Sept Boules de Cristal)

Tidn: Påbörjad i SJ 16.12.1943—3.9.1944. Tagen om från början i tidn. Tintin 26.9.1946—12.6.1947. Album: Casterman 1948 (viss omredigering). Sv album: Carlsen/if 1968.

14. SOLENS TEMPEL (Le Temple de Soleil)

Tidn: Tintin 14.8.1947—22.4.1948. Album: Casterman 1949 (viss omredigering). Sv album: Carlsen/if 1968.

15. DET SVARTA GULDET (Tintin au Pays de L'Or Noir)

Tidn: Påbörjad i Petit Vingtième 28.9.1939—8.5.1940, men avbruten genom krigsutbrottet. Tagen om från början i Tintin 16.9.1948—23.2.1950. Album: Casterman 1950, förkortad med sammanlagt en sida. 1971 omtecknades sid 6—17 och 19—20. Handlingen flyttades från 40-talets Palestina till det påhittade arablandet Khemed. Sv album: Carlsen/if 1971 (omtecknade versionen).

16. MÅNEN TUR OCH RETUR DEL 1 (Objectif Lune)

17. MÅNEN TUR OCH RETUR DEL 2

(On a Marché sur la Lune)
Tidn: Tintin 30.3.1950—7.9.1950 resp 9.4.1952—30.12.1953. Album: Casterman 1953 resp. 1954. Historien kortades något för att passa in i två normalalbum. Sv album: Carlsen/if 1969.

18. DET HEMLIGA VAPNET (L'Affaire Tournesol)

Tidn: Tintin 22.12.1954—22.2.1956. Album: Casterman 1956, lätt bearbetat. Sv album: Carlsen/if 1968.

19. KOKS I LASTEN (Coke en stock)

Tidn: Tintin 31.10.1956—1.1.1958. Album: Casterman 1958. 1967 utgiven med ändringar i texten på s 6, 46, 47, 50, 51. Sv album: Carlsen/if 1970.

20. TINTIN I TIBET (Tintin au Tibet)

Tidn: Tintin 17.9.1958—25.11.1959. Album: Casterman 1960, i vilket s 37 och 38 dragits ihop till en sida. Sv album: Carlsen/if 1969.

21. CASTAFIORES JUVELER (Les Bijoux de la Castafiore)

Tidn: Tintin 4.7.1961—4.9.1962. Album: Casterman 1963. Sv album: Carlsen/if 1970.

22. PLAN 714 TILL SYDNEY (Vol 714 pour Sydney)

Tidn: Tintin 27.9.1966—28.11.1967. Album: Casterman 1968. Sv album: Carlsen/if 1969.

23. TINTIN HOS GERILLAN (Tintin et les Picaros)

Tidn: Tintin 16.9.1975—13.4.1976. Album: Casterman 1976. Sv album: Carlsen/if 1976. Filmalbumet "Tintin och hajsjön" har gjorts av Hergéstudion, men Hergé själv har inte direkt medverkat på det.

I Frankrike har "Les Archives d'Hergé" (Från Hergés arkiv) utkommit med fyra volymer. Nr 1 innehåller de ursprungliga, svartvita versionerna av "Totor", "Tintin i Sovjet", "Tintin i Kongo" och "Tintin i Amerika", nr 3 rymmer "Faraos cigarrer", "Blå lotus" och "Det sönderslagna örat". I nr 4 finns "Den svarta ön", "Kung Ottokars spira" och "Krabban med guldklorna". (Del 2 innehåller "Smecken och Sulan".)

FINNS FIFFIGARE FÖRSÄLJNING?

Albumserien "Finn och Fiffi" har en upplaga på 30.000. Ändå syns den knappast alls i bokhandeln eller på biblioteken. Detta beror helt enkelt på att man prenumererar på albumet. Och det gör man efter att ha blivit utsatt för en intensiv reklamkampanj.

Men allt går ju att sälja med mördande reklam. Och de känsloträngar förlaget valt att spela på är tydligen effektiva. För vilka föräldrar satsar inte med glädje 15:95 + 1:90 på att ge sina barn goda läs-upplevelser.

Hela "Finn och Fiffis" upplaga säljs genom prenumerationer, vilket är synnerligen originellt. Med tanke på den hårda konkurrens som råder på den öppna marknaden är säljsättet dock inte så dumt. Varför plåga sig med dåliga försäljningsciffror i boklädor och butiker när det går alldeles utmärkt att prängla ut serien med hjälp av insmickrande lockbrev i brevlådorna?

— "Finn och Fiffi". Det är en äventyrsserie om två barn i 10-årsåldern, som bor hos sin tant Klara. I närheten finns den lite tontiga, uppblåsta och dumma farbror Lamholt och Ferom, en jättestark urman. Ytterligare en nära bekant är den skicklige professor Snillén.

— Hela sällskapet är som en enda stor familj som det händer förfärligt mycket.

De är i rymden, under vattnet och de reser i tiden.

Så beskriver Lillemor Eagle, redaktör för "Finn och Fiffi", sin serie. "Finn och Fiffi" har funnits i Sverige i ca tre år.

Ursprungslandet är Belgien och upphovsmannen heter Willy Vandersteen.

— Den har en mycket stor upplaga, berättar Lillemor Eagle. Faktiskt är det den största serien i hela Belgien.

Barn mellan sju och tolv år är målgruppen:

— Fast personligen har även jag mycket glädje av den, säger Lillemor. Och jag är ju betydligt äldre... Men jag tycker faktiskt den är väldigt trevlig.

Förutom barntidningen Skoj, som ingår i ett bokpaket för barn och innehåller två serier, är Finn och Fiffi förlagets enda serie. I övrigt sysslar man med hobbyböcker, handarbetsböcker, trädgårdsböcker, veckotidningen Lev Bättre, Mästerkockens kortrecept m m, m m.

"Kära förälder! Det finns idag över 30 olika seriealbum för våra barn att välja

på. Ändå vill jag påstå att dina barn bör läsa Finn och Fiffi...

Som föräldrar har vi alla ansvaret att se till att de tidningar och böcker barnen läser är av hög kvalitet. Det är min målsättning som redaktör att se till att Finn och Fiffi uppfyller kraven på både språk, berättelser och bilder...

Finn och Fiffi är en serie som barnen älskar. Den stimulerar deras fantasi och ökar läslusten... (Den) är en välberättad och välritad serie, som med sina detaljrika bilder ger barnen spännande upplevelser."

Citatet är hämtat ur ett reklambrev från Skandinavisk Press till landets föräldrar. Till en kostnad av 15:95 + 1:90 i expeditonsavgift erbjuds de prenumera på barnserien "Finn och Fiffi", ett 56-sidigt färgalbum, som utkommer var fjortonde dag. Man skriver vidare i brevet att seriens hjältar är av "den rätta sorten", som hjälper de svaga och bekämpar all brottslighet, och språket i den är både nyanserat och korrekt.

FINN OCH FIFFI

Hej!
Här kommer veckans mest spännande erbjudande!

Du får - direkt hem i brevlådan - ett stort, 56-sidigt seriealbum, fyllt med spänning och humor tillsammans med barnens nya favoriter Finn och Fiffi.

Detta får du för bara 1:90 som ett introduktionserbjudande när du provabonnerar på Finn och Fiffi.

Hur? undrar du säkert. Gör bara så här: tag det bifogade inbetalningskortet och gå till posten med det redan idag - eller senast inom 14 dagar.

Då får du inom kort det första numret av Finn och Fiffi direkt hem i din brevlåda. Ge det till barnen och se hur roligt och spännande de tycker albumet är. Läs det själv och du kommer att bli lika fängslad. Jag kan garantera dig att både du och barnen kommer att längta efter nästa upplevelse tillsammans med fräsiga tant Klara, Herr Lamholt, Ferom, Professor Snillén och - Finn och Fiffi förstäs.

Seriealbumet Finn och Fiffi utkommer var 14:e dag och på de 56 färgglada sidorna i varje album berättas ett avslutat äventyr, som verkligen roar barnen och som stimulerar deras fantasi. Titta på bilderna se hur detaljrika, färgsprakande och fyllda av action de är. Läs omväxlande texten och lägg märke till med vilket tempo äventyret berättas - inte en död sekund, precis som barn tycker om fantasieggande bilder", "det stora Finn och Fiffi-spelet. Barnens nya roliga spel för regniga dagar" och dessutom "barnens egen växtavla" där deras successiva tillväxt kan prickas in.

I brevet skriver Lillemor Eagle att det idag finns över 30 olika seriealbum att välja på för barnen. Men av dessa bör man köpa just "Finn och Fiffi". Varför det?

— Ja, jag tycker Finn och Fiffi är bra. Det är roligt att arbeta med serien. Den är händelserik både i text och bild.

Barnen får Barnen får

Jätteaffischen med Finn och rivaler.

nan vecka, har "Finn och Fiffi" enligt förlaget en upplaga på ca 30 000 ex!

Hur kom det sig att Skandinavisk Press började ge ut "Finn och Fiffi"?

— Vi hade letat efter en lämplig serie ett tag, men inte hittat någon. Så fick vi se "Finn och Fiffi" på en bokmessa i Frankfurt. Och vi fastnade genast för den.

— Eftersom den inte fanns i Sverige så tog vi hem den och började ge ut den på försök. Det visade sig ju gå bra, så på den vägen är det.

I en speciell drive nyligen gick Skandinavisk Press ut med ett reklambrev till småbarnsföräldrar där de erbjöds en provprenumeration på Finn och Fiffi för bara 1:90. På köpet fick man då extra överraskningar för mer än 25 kronor.

Överraskningarna bestod av en "jätteaffisch" "med massor av spännande och

En enig kritikerkår tycker dock annorlunda.

"Själlöst figurgalleri", "krystade skämt", "tunn och tråkig story" och "fantasilöst och monotont språk" är några av de mindre smickrande omdömena.

De enda som gillar serien verkar faktiskt vara Skandinavisk Press. Och det kanske inte är så konstigt. Trots att priset är högt för en serie som kommer varan-

MEN SÅ HÄR TYCKER NÅGRA ANDRA:

"I detta dåliga seriealbum finns kvinnoföraktet i o m nästan högre grad än vad som är vanligt i Finn och Fiffi-albumen. Författaren fullkomligt hamrar in fördomarna och drar sig inte heller för att texten driva med människors fetma. Storyn är mycket tunn och tråkig och saknar både fantasi och andra kvaliteter. De skämtet är fäniga och uttjatade, de tafatta för-

söken att skapa spänning misslyckade." Åke Bergius, Bibliotekstjänst, om "Loket i vildd västern".

"I den långa raden av massproducerade månadshäften om Finn och Fiffi äventyr utgör det om häxan Infernella, drygt 400 år gammal, och en förtrollad harpa om möjligt ett bottenrekord. Det är en utkavlad och ringa genomtänkt historia där knappast några idéer och mer eller mindre lustiga uppslag fullföljs."

Ingvar Engvén, Bibliotekstjänst, om "Den förhållande harpan".

"Grundberättelsen är utmärkt, men mycket av kvalitén fuskas bort genom krystade situationer, överdrivna egenskaper hos personerna och många onödiga smockor. Dramatiken i berättartekniken försvagas genom upprepningar och rycighet... Ganska slapp underhållning, relativt oförarglig, men meningslös."

Helena Sandblad, Bibliotekstjänst, om "Guldets makt".

"Den okända ön är en omtecknad version av det första Suske en Wiske-äventyret från 1946. Att veta det är nog en förutsättning för att man ska kunna uppskatta albumet: då kan man nämligen spåra en naiv charm i den hackiga berättartekniken och de krystade skämtet. Det logiska hade dock varit att man behållit de ursprungliga naiva teckningarna också."

Göran Ribe i Bild & Bubbla nr 2/1979.

"I början, när han tecknade det mesta själv, var den ganska bra. Nu konstrueras den emellertid sedan många år av diverse studiorobotar. Djungelblomman är ett artificiellt album med ett alldeles själlöst figurgalleri, som kastas in i den ena trötta fantsituationen efter den andra. Usch!"

Sture Hegerfors i Bild & Bubbla nr 2/1979.

WILLY VANDERSTEEN

Flamländaren Willy Vandersteen föddes 1913 i Antwerpen. Efter några år på konstakademien i Antwerpen och diverse jobb som lärling i faderns bildhuggarverkstad och som dekoratör på ett varuhus, fick han i början av 40-talet sina första serier publicerade i en dagstidning. Sitt verkliga genombrott fick han med serien "Suske en Wiske" (sv. "Finn och Fiffi"). Strax efter krigsslutet 1945 antogs den av en dagstidning, där den blev en omedelbar succé. Tidningsutgivarna slogs en tid om publiceringsrätten, innan Finn och Fiffi slutligen hamnade i De Standaard, Flanderns största dagstidning, där den fortfarande går. Det tillskottet inbringade raskt 25.000 prenumeranter!

Förmågan att berätta historier och skapa nya figurer, kombinerad med en aldrig sinande fantasi och humor, är Vandersteens stora begåvning. Han har under årens lopp skapat åtskilliga serier i olika genrer. Några av de kändaste är "Bessy" (sv. "Bessie, spårhunden"), "De Rode Ridder", "Karl May", "Biggles" och "Robert en Bertrand". Ifråga om "Finn och Fiffi" gjorde han det mesta själv ända till slutet av 50-talet. Äventyren från dessa år hör också till seriens verkliga höjdpunkt. Men den slutliga finputsningen av sina övriga skapelser överlät han redan tidigt till andra. Nästan ända från början av sin karriär har Vandersteen haft medarbetare, men det var först 1965 som en studio officiellt upprättades.

De gamla historierna med Finn och Fiffi var folkliga, ibland satiriska och ofta rätt absurda med en ganska grovkornig humor. Mellan 1948 och 1958 tecknade Vandersteen åtta Finn och Fiffi-historier direkt för serietidningen Kuifje/Tintin. Dessa är betydligt mer polerade och lug-

nare tecknade. Det flamländska burleskeriet får vika undan för större noggrannhet och bättre dokumentation. Helt i Hergés anda alltså.

I de senare äventyren har stämningen och andan förändrats. Spontaniteten är borta och har ersatts med en allt större stilisering och karaktärlöshet. Serien lever dock vidare på minnet av gamla stordåd och är fortfarande mycket populär bland barnen i Belgien och Nederländerna. Det är synd att den svenske utgivaren valt att i första hand ge ut de senaste albumen istället för tex dem som publicerades i Kuifje/Tintin på 50-talet.

Över 125 album med Finn och Fiffi har hittills kommit ut och flera blir det, förutom alla andra serier som produceras på Studio Vandersteen. På 70-talet har belgisk TV visat sex dockfilmer med Finn och Fiffi, en staty av samma par har hög-

Jerom's serie debut 1953, i ett avsnitt kallat Dolle Musketiers, på holländska.

tidligen avtäckts i Antwerpen och Vandersteen har tagit initiativet till ett "kulturcentrum" i Antwerpen, med plats för teater, kabaret, konserter och naturligtvis serier. Nu senast har man börjat ge ut de äldsta albumen på nytt med de svartvita originalteckningarna.

Cecilia Hansson

POPULISMEN LURAR LURA POPULISMEN

BT

LÖRDAG 5. september 1981

Populismen sprider sig som en cancer svult hos dagens massmedia och vetenskapen står maktlös. Efter att ha konsoliderat sitt grepp om kvällspressens övriga innehåll, har den nu börjat angripa seriesidorna och härigenom även nått morgonpressen.

Då symptomen på populism kan vara svåra att upptäcka för en ovan läsare skall jag kort redogöra för dessa.

De första tecknen på en begynnande populism är att gamla hederliga dagsserier oförklarligt försvinner och ersätts av nya fräscha dagsserier som alla har den egenheten att de inte verkar vara avsedda för daglig publicering. En närmare undersökning visar också att det mestadels är populära serialalbum som tex "Asterix" och "Smurferna", som man klippt sönder och börjat publicera som dagsserier.

När populismen på detta sätt väl kommit in på seriesidan sprider den sig snabbt. Snart börjar populära TV-serier som tex "Hulken", "Dallas" och "Muppet Show" dyka upp som trendmässiga dagsserier.

När populismen nått sitt maximum publiceras även sådana begivenheter som kungabrillop o dyl som dagsserier. Hur en sådan seriesida kan se ut visas av vidstående exempel från den danska kvällstidningen BT.

En fråga som snabbt inställer sig är om man överhuvudtaget kan förhindra en ytterligare spridning, när populismen en gång bitit sig fast. Lösningarna är lika många som antalet tidningar. Dagens Nyheter försökte ett tag, genom att placera dagsstripen "Muppet Show" på ett helt annat ställe i tidningen, isolera den från övriga seriesidan. Medan Aftonbladet som publicerar "Hulken" istället har krympt hela seriesidan närmast till osläslighet.

Trots alla försök finns det dock bara ett botemedel, och det heter kvalitet. Vid sjunkande upplagesiffror bör dags- och kvällspressen satsa på en kvalitetsmässigt bra seriesida för att därigenom locka till sig nya läsare från gruppen serieälskare. Istället för att satsa på populism och kanske förlora även de serieälskare man redan har.

Caj Byqvist

Dallas

Tom og Jerry

Charles og Di

Anders And

Smelferne

”Modesty Blaise” är en av våra populäraste äventyrsserier, främst tack vare Peter O'Donnells kompetenta manus. Serien skapades av O'Donnell, som fortfarande skriver den. Olika tecknare har den däremot haft, fem stycken.

Speciellt för Bild & Bubbla skriver här Peter O'Donnell om sitt samarbete med de olika tecknarna.

Modesty Blaise skapades 1962, tillsammans med Willie Garvin. Det är fullständigt omöjligt för mig att tänka mig den ena utan den andre. Modesty tog mig nio månader att skapa, Willie nio sekunder.

De skapades för dagsserieformen och jag bad att få Jim Holdaway som tecknare. I sju år hade vi tillsammans gjort en serie kallad ”Romeo Brown”, och jag visste att vi hade den slags samstämmighet, som är nödvändig mellan en tecknare och en författare.

Enligt min åsikt var Jim Holdaway sin tids störste serietecknare, med en förmåga att fylla en bild med äkta känslor, vare sig det var skräck eller glädje, ångest eller åtrå.

De som är intresserade av teknik kanske vill veta något om hans arbetsmetoder. Jim Holdaway använde alltid tuschpenna, aldrig pensel. Han brukade börja med att teckna upp bilden på tunt papper och sedan överföra den på kartong, färdig att tuscha. På det sättet kunde han vända och vrida på sina teckningar, experimentera med olika vinklar och perspektiv.

Det händer ibland att en tecknares

blyertsteckningar ser mycket bra ut, men förlorar på att bli tuschade. Det gäller inte Jim Holdaway. När det var dags att gripa tuschpennan hade han en stadig och säker hand. Tragiskt nog dog han vid endast fyrtiotvå års ålder.

Tecknandet övertogs av Romero, en spanjor bosatt i Barcelona. Han valdes ur ett antal tecknare, som skickade in prov på sina arbeten.

Romero är en god konstnär. Han pratar inte engelska, jag inte spanska och alla mina manuskript måste översättas. Ändå hade vi ett gott samarbete i sex år, innan vi till slut möttes när Romero besökte London.

Tyvärr uppstod två år senare problem med leveranserna. Originalen, ivägskickade från Spanien, anlände så sent att det fanns risk för att serien inte skulle dyka upp i tidningen.

Redaktören beslöt att en tecknare, bosatt i England, måste användas. Tidningens serieavdelning plockade ut John Burns, en förstklassig och erfaren tecknare, vars arbeten ofta påminde om Jim Holdaways. Tyvärr tyckte Evening Standards läsare inte om Burns sätt att por-

trättera Modesty, och det kom många klagomål. Redaktören höll ut med John Burns i över ett år, men beslöt sedan byta.

Patrick Wright fick överta tecknandet, en skicklig ung konstnär. Vi kom väl överens, men hans stil visade sig bli väldigt skild från det väletablerade Modesty Blaise-mönstret och efter några månader utsågs Neville Colvin till att överta serien. Detta har blivit en framgång hos läsarna och också lyckat för mig.

Jag har arbetat med Neville Colvin tidigare och vi kommer bra överens. Han är gammal beundrare av Jim Holdaway och har gjort en hel del för att återskapa den ursprungliga Holdawaystilen. Speciellt hans humor, hans mycket varierade bipersoner och hans sätt att skildra dramatisk handling liknar mycket Jim Holdaways arbeten.

Jag tycker att serien stabiliserat sig nu och ser fram emot ett långt samarbete med Neville Colvin.

Peter O'Donnell

Översättning: Magnus Knutsson

Jim Holdaway, 1963—70

Enrique Romero, 1970—78

John Burns, 1978—79

Patrick Wright, 1979—80

Neville Colvin, 1980—

FRASER of AFRICA THE IVORY POACHERS

12 Story by GEORGE BEARDMORE • Drawn by FRANK BELLAMY

"Fraser of Africa", en serie om djungeläventyr som Frank Bellamy tecknade i början av 60-talet i tidningen Eagle, visar hans personliga layoutteknik med oregelbundna rutor.

PERFEKTIONIST UTAN BLYERTS- PENNA

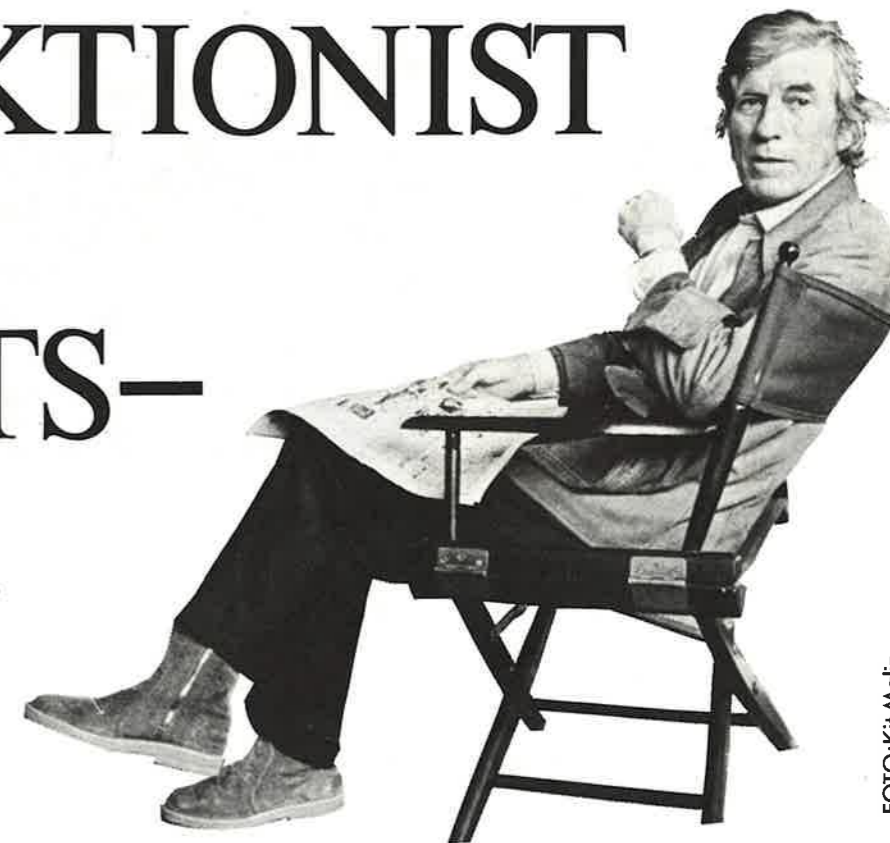

FOTO: Kit Melin

Frank Bellamy betraktade sig som perfektionist. Men han tecknade med tusch utan att skissa först. Tony Smith berättar om den engelske tecknare som svenska läsare känner genom "Garth".

Mer än fem år efter sin död har Frank Bellamy blivit en kultfigur på äventyrsrens område i England.

Bellamys effektfulla handlingsserier ingick i så hög grad i engelsmännens vardag på 50- och 60-talen, att hans tekniska skicklighet nästan togs för given. Men alltsedan hans tragiska död av en hjärtattack i juli 1976 har växande skaror av fans fått upp ögonen för denne fine tecknare.

Jätteaffischer

Bellamy var en naturbegåvning, född i Kettering i Northamptonshire 1917. Medan hans skolkamrater tog jobb i traktens skoindustri, skaffade han sig anställning som biträde i en reklamateljé i staden.

Där fick unge Bellamy formge annonser för lokaltidningen, rita revybiljetter och göra sitt första skapande arbete i form av jätteaffischer och fristående filmstjärnebilder, som sattes upp på reklamtavlor utanför stadens biograf.

När andra världskriget bröt ut gick han in i armén, där han tillbringade ett halvår med att måla varenda känd flygplans-typ till ett rum där man sysslade med flygidentifiering.

De första teckningar han fick publicerade kom till när han återvänt till ateljén efter kriget. Då fick han i uppdrag att illustrera nyhetsartiklar och andra större artiklar åt Northamptonshire Evening

Telegraph. Han skaffade sig snart en ställning som den dominerande tecknaren i tidningens sportbilaga, som kom en gång i veckan. Det slutade med att han fick göra en regelbunden förstasideteckning om de öden som drabbade fotbollslagen i den landsändan.

När jag träffade Bellamy bara två månader före hans död, berättade han för mig att det var av en tillfällighet som han damp ner på Fleet Street i London. Han frågade en vaktmästare utanför den första ateljén han kom till om han kunde få se sig om lite — och innan dagen var till ända hade han fått ett jobb!

Mickey Mouse

Inom kort var han i färd med att rita annonser åt Daily Telegraph. Det ledde vidare till frilansarbete åt olika tidningar, tills han 1953 erbjöds göra sin första helsidesserie i Mickey Mouse Weekly, den engelska Disneytidningen.

Hans största projekt där var att omarbeta hela Disney-filmen "Den levande öken" till serieform. Sitt namn fick han dock aldrig utsatt i samband med den serien.

Han tecknade en serie om Robin Hood åt en pojksertidning som hette Swift, liksom även kung Arthurs och den schweiziske Robinsons äventyr. Men hans stora chans kom i mitten av 50-talet, då han uppnådde det som var varje tecknares dröm på den tiden — att medarbeta i den numera legendariska pojksertidningen Eagle.

Eagle var ett första försök till en kvali-

tetsmedveten och marknadsmässig äventyrsertidning i färg, något som passade Bellamys kreativa ådra och tillät honom att experimentera. Där fick han uppdraget att framställa den första serie om en levande, offentlig person som gjorts i England — Winston Churchills livshistoria.

Han arbetade varje dag i 49 veckor för att färdigställa det väldiga, 50 sidor långa projektet. Tre dagar i veckan tillbragtes med att forska efter fakta i böcker från brittiska krigsmuseet.

Detta noggranna detaljarbete fortsatte med en liknande serie om Montgomerys liv. Både Churchill och Montgomery måste personligen godkänna Bellamys teckningar innan de gick i tryck.

Sicksackramar

Dessa serier gav honom tillfälle att utveckla sina välbekanta sicksackramar, sitt fantasifulla användande av färg och en intressant prickt teknik som han skapade skuggor med.

Efter att ha tecknat en serie om Marco Polo, som gick på Eagles baksida, fick Bellamy 1959 flytta över till förstasidesserien, "Dan Dare" — Englands ursprungliga och mest omtyckta rymdhjälteserie. Fast han trivdes aldrig med att arbeta med "Dan Dare", eftersom han ansåg att den helt och hållet tillhörde sin skapare Frank Hampson. Under det år som Bellamy ägnade sig åt serien omformade han fullständigt utseendet på rymdskeppen, rymddräkterna och uniformerna, och han gjorde seriens hjälte

mycket mer mänsklig och levande.

När 60-talet inleddes gav sig Frank Bellamy i kast med sin dröm, då han tecknade "Fraser of Africa" på tidningens insida. Därefter kom "Heros the Spartan", som av många betraktas som hans främsta triumf. Det var faktiskt inte förrän 1972 som han äntligen fick ett internationellt erkännande för denna serie, i och med att en storslagen stridsscen över två sidor i "Heros" hjälpte honom att erövrade det årets pris som "bäste utländske tecknare" av den amerikanska serieakademien.

Kusligt scoop

När Eagles popularitet började dala, återvände Bellamy till science fiction genom att producera tvåsidiga, anslående framtids panoramor i serien "Thunderbirds", som han tecknade åt TV 21, en ny serietidning som startades 1967.

Två år senare åstadkom han ett kusligt "scoop" i dagstidningen Daily Mirror med sin uppfinningsrika fantasi. Han ritade nämligen sin vision av hur den amerikanska månlandningen skulle komma att se ut. Det blev en serie teckningar som trycktes på tidningens mittuppslag — och de visade sig vara fullständigt korrekta.

— Det var en egendomlig känsla, erkände Bellamy för mig.

— Jag använde precis samma teckningsteknik som för "Thunderbirds" och "Dan Dare". Men för en gångs skull gjorde jag verklighet av science fiction.

Vid samma tid gjorde Bellamy också åtskilliga färgomslag till Sunday Times' veckomagasin, samt några illustrationer till TV-serierna "Dr Who" och "Star Trek" i programtidningen Radio Times.

Men 1971 återvände han till Daily Mirror — och till att teckna i svartvitt — genom att ta över dagsserien "Garth", som han ännu arbetade på när han dog.

Driver till vansinne

"Garth" var en gammal serie, som funnits sedan 40-talet. Tillsammans med

Från Frank Bellamys "Thunderbirds", en målad srie som inte riktigt kan göras rättvisa i vår reproduktion.

Bellamy fick den också en ny manusförfattare, Jim Edgar.

Det roliga med att sätta bilder till Edgars manus låg i att den muskelstarka hjälten kunde materialisera sig var som helst och i vilken tidsålder som helst, vilket gav fria tyglar åt fantasin.

Bellamys intressanta sätt att ta itu med serien bestod bl a i att han tecknade direkt på kartong med tuschpenna och pensel — han utnyttjade sällan blyertslinjer som hjälp. Han tyckte att det gjorde teckningarna levande, och när han någon gång gjorde ett misstag, skrapade han bort det svarta tuschet med en skalpell!

Trots sin framgång kände Bellamy aldrig att hans serier verkligen blivit accepterade som en konstform. Han föredrog att kalla dem "continuity picture

Garth förflyttar sig i tiden. Denna idé är seriens grundläggande gimmick.

En stripp från Bellamys första Garth-äventyr, där denne deltog i general Custers indiankrig.

fullborda en enda ruta. Jag betraktar mig som perfektionist. Jag driver mig själv till vansinne med mina ständiga försök att åstadkomma något som är annorlunda.

Aldrig semester

Även om han arbetade med ett givet manus, måste Bellamy känna väl till sin figur, och han kunde teckna honom från varje upptänklig vinkel. Till och med Garths silhuett gick att känna igen omedelbart.

Bellamy dog i förtid, något som säkert påskyndades av att han i många år suttit uppe på nätterna och låtit bli att någonsin ta semester, för att hinna bli färdig till lämningsdatum. Hans bortgång kom vid en tid då den fantastiska illustrationskonsten började få skjuts framåt på allvar, och det växte fram fler vuxentidningar som erbjöd arbetsmöjligheter för kreativa tecknare som Bellamy.

Arton månader efter hans död flockades entusiastiska fans kring en utställning av Bellamys Garth-teckningar i hans hemstad. På senare år har de få Bellamy-original som dykt upp på marknaden snappats upp av samlarna som om de varit guldsand, samtidigt som Bellamy-fantaster genomsöker stånden på seriefestivalerna och betalar stora summor för serietidningar med hans bästa arbeten.

Pojkaktig

Underligt nog har mycket lite skrivits om Bellamy, även om förlaget Dragon's Dream sent omsider tänker sätta sin plan i verket att ge ut återtryck av serierna om Churchill och Montgomery. Eventuellt kommer de att följas av en "Heros the Spartan"-bok.

Tecknaren själv var blygsam och opretentiös. Han höll sig helst i bakgrunden och lät sitt arbete tala för sig själv. Men i hemlighet var han stolt över vad han åstadkommit, och när jag träffade honom visade han mig exempel på sina verk med en nästan pojaktig entusiasm.

— Verklig framgång, förklarade han, det är för mig när jag börjar dagen med ett blankt papper och går och lägger mig samma kväll i vetskap om att jag har skapat ett konstverk i dess ställe.

Tony Smith

Översättning: Göran Ribe. Tony Smith är seriekännare och journalist vid Northamptonshire Evening Telegraph.

Fotnot:

I Sverige publicerades Frank Bellamys "Garth" i Agent X9 i ungefär vart tredje nummer mellan nr 6/73 och nr 10/77.

STÖRST I DAGSPRESSEN

Att de svenska dagstidningarna innehåller serier vet vi väl alla. Men egentligen inte mycket mer om den saken.

För att rätta till detta tog sig Tommy Sjöberg i Linköping för att undersöka serierna i den svenska dagspressen.

Tidningsstatistik tar upp 166 dagstidningar. Tommy Sjöberg lyckades få tag på 93 stycken när undersökningen gjordes, i oktober och december 1980.

Sammanlagt hittade han 88 olika serietitlar. Mest publicerade var "Fantomen", "Blondie" och "Ferd'nand". 27 av serierna gick endast i en tidning.

Endast tretton av tidningarna utkom alla dagar i veckan, 57 utkom sex dagar i veckan, de övriga från fem till bara en. Ett intressant samband visade sig mellan antalet dagar i veckan tidningen utkom och antalet serier tidningen publicerade. Nämligen att det sammanföll!

Majoriteten av tredagarstidningarna innehöll alltså tre serier osv. Undantag var endagarstidningarna, där majoriteten inte hade några serier alls, och sjudagarstidningarna, där de flesta hade åtta serier. Men där var spridningen stor, från fem till elva serier.

Vad är det då för nytta med den här undersökningen? Tja, man får t ex reda på den svenska dagspressens intresse för svensk kultur. Och inte blir man imponerad av det, mer då av det helhjärtade stödet åt den amerikanska kulturimperialismen.

Av serierna är fem stycken, generöst räknat, svenska. Medan minst 52 är från USA. Imponerad blir man av att lilla Danmark kan kursa så många som åtta stycken serier i Sverige. Så nog borde vi kunna producera fler. Men det skulle kosta lite intresse och pengar, och sådant har dagspressen uppenbarligen inget av när det gäller svenska serier.

Tommy Sjöbergs tio-i-topp-lista över serier i dagspressen.

Första siffran anger placering, andra antal dagstidningar serien publiceras i.

1. Fantomen	33
2. Blondie	32
3. Ferd'nand	22
4. Knasen	22
5. Tvillingdeckarna	21
6. Hagbard Handfaste	20
7. Laban	20
8. Trollkarlen från Id	19
9. Kalle Anka	17
10. Rödöga	17
11. Snobben	17

REAKTIONER

I nr 5/81 fanns en insändare från Margareta Petterson, Stockholm. Där hävdade hon att serier inte är konst. Glädjande nog, höll vi på att säga, har det kommit flera arga svar.

I sammanhanget kan påpekas att vi tar in *alla* läsareaktioner, men förbehåller oss rätten att korta ner dem.

Vi har också fått en insändare som har vissa invändningar mot vår redaktionella politik. Det vore roligt om även andra läsare kom med synpunkter på Bild & Bubbla.

Jag har svårt att förstå logiken i Margareta Pettersons inlägg. Att å ena sidan inte vilja acceptera serierna som konst, och som skäl för detta anse att de flesta serierna är skräp (något som jag inte här bestrider), och mot detta sätta, inte andra konstater, såsom litteratur, musik och måleri, för vilka gäller att det mesta är skräp. Nej, vad hon tar upp är endast dessa konststarters fulländning, dvs "riktig litteratur, klassisk musik" och "tavlor av de stora mästarna", sålunda utelämnande allt det inom dessa konstarter som kan sammanfattas under beteckningen "skräp".

Vidare är det alltid mycket vanskligt att jämföra olika konstarter med varandra — jag kan definitivt inte jämföra en Dostojevskij-roman med en symfoni av Beethoven!

Till slut vill jag bara säga att visst räcker det om serier är "bra på sitt sätt, som serier". Jag har svårt att tänka mig något annat sätt som serier bör vara bra på, på samma sätt som jag vill att litteratur ska vara bra som litteratur (det räcker nämligen...).

Nog gäller det för alla konstater att de ska vara bra inom sitt eget område, om man exempelvis vill använda litteratur som propaganda så blir vanligtvis de konstnärliga kvalitetskraven lidande.

Staffar Moberg, Stockholm

Insändaren påstods att det är felaktigt att kalla serier konst. Varför jämföra Bethooven, Dostojevskij med Barks? Allt kan väl ha ett egenvärde? För mig är serier en form av konst och Picasso en annan.

Det är inte relevant att göra sådana jämförelser och framföra dem kategoriskt som konst eller inte. Vilka konsekvenser blir det inte om man jämför Bach och Tore Skogman t ex? Det går ju att föredra det ena utan att fördöma det andra eller att tycka om bägge...

Om Margareta Petterson tycker "de flesta serier egentligen är skräp" är detta hennes (beklagansvärda) åsikt. Själv kan jag njuta av Snobbens filosofi lika mycket som Platons utan att jämföra...

Vem ska bestämma vad som är RIKTIG litteratur? Jag hoppas på att få avgöra det själv.

En serie- och bokälskare:

Vera Svensson, Uppsala

Insändaren ifrågasätter det självklara faktum att serierna är en konst: "Konstater, det är väl sånt som riktig litteratur, klassisk musik, tavlor av de stora mästarna." Vad är då serier, modern musik, amatörkonst m m? Finns det ett speciellt fack för dem? Eller anses de så dåliga att de inte bör nämnas? Och om litteratur och tavlor är konst, varför skulle då inte serier vara det? Serier förenar ju de båda, och lägger samtidigt lite extra till resultatet.

Sedan är det ju en annan sak att det finns många dåliga serier, "skräpserier". Men det betyder väl inte att själva mediet är dåligt? Det finns fuskverk inom alla konstarter, alltså även hos litteratur, musik och målning, de "riktiga" konstarterna, enligt insändaren. Men dessa konstarter kan ändå behålla sitt anseende ofördärvat. Varför gäller inte samma villkor för serier?

Insändaren påstår vidare att "De flesta serier är egentligen skräp." Jag vet inte hur många olika serier det finns på marknaden i dag, men det är en hel del, och jag betvivlar starkt att insändaren läst en tiondel, om ens en hundradel av dessa. Ändå kan hon helt glatt komma och påstå att "de flesta" serier är skräp.

Sedan är det ju tyvärr så, att många av

de populäraste serietidningarna i Sverige i dag är fuskverk, åtminstone manus. T ex: Stålmannen, Fantomen, Helgonet, Vilde Ville & Co, Fix & Foxi m fl, och det är just sådana serier som förstör seriernas anseende så mycket.

Vidare skriver insändaren: "Om ni fortsätter på det här sättet blir ni inte tagna på allvar." Det verkar som om hon ser på seriefrämjandet och serievännerna som en naiv, komisk hop, för omogen för att uttala sig i kulturella sammanhang.

Jag undrar vilka som är mest omogna...

Patrik Södergren, Färö

Den sk nya och förbättrade versionen av Bild & Bubbla har, efter en lovande start, sjunkit till en nivå man inte trott var möjlig. Den liknar numera mest en illa redigerad kvällstidning.

Tidningens fullständiga substanslöshet motiveras med att man vill nå en bredare läsekrets än tidigare. Så är givetvis inte fallet.

Dagens Bild & Bubbla är, för det första, en förolämpning mot varje läskunnig person. Och, för det andra, vore man verkligen intresserade av att nå utanför Seriefrämjandet med tidningen, borde väl rimligtvis något försök till marknadsföring ha förekommit. Nu är Bild & Bubbla (tack och lov frestas man säga) helt osynlig.

Man tvingas alltså dra slutsatsen att tidningens sorgliga tillstånd beror på slöhet och inkompetens från redaktörernas sida.

Det är vad jag ovan beskrivit som är Bild & Bubblas verkliga problem, och det är en diskussion om dessa som redaktionen vill smita undan från genom att försöka skapa en skendebatt om struntsaker genom att utslutande publicera idiotiska insändare.

Jag har sagt upp min prenumeration på Bild & Bubbla och jag uppmanar alla som inte delar redaktörernas antiintellektualism och förakt för serievännerna i Sverige att göra detsamma!

Gunnar Larsson, Skövde

Ibland har vi undrat över **MODESTY BLAISES** extrema smidighet med handeldvapen. Äntligen har vi fått förklaringen!

Vi har nämligen närmare studerat omslaget till Agent X9 11/81. Just det, Modesty Blaise har sex fingrar på vänster hand. Och den använder hon tydligen i extra pressade situationer.

SVENSKA SERIEAKADEMIEN utdelade i januari årets seriepriser. Den traditionsenliga Adamsonstatyetten gick till Gérard Lauzier bland utländska serie-skapare och Gunnar Persson bland svenska.

MARKEERINGAR

Nils Bejerots bok "Barn-serier-samhälle" har kommit i ny upplaga. Reaktionen på den har givit oss anledning att skriva följande poem.

Kring en återutgiven bok

Det är modernt med femtital i år.
Nostalgiskt blickar vi mot dar som flytt:
"Barn, serier, samhälle" ges ut på nytt.
Vi minns. Vi faller väl en vemodstår.

Men än i harnesk korstågsriddarn står!
Till nya anletsdrag har han visst bytt,
han har vart utomhus ett tag och spytt,
men nu är han tillbaks — och som han mår!

"I serier finns våld! Ja mer: i serier finns hemska skurkar, monster! De avtrubbar barnens sinnen ett-tu-tre!"

Tja. Vissa seriers språk ÄR mindre delikat än, låt oss säga, en sonetts.
Men vilkendera föder tvång och hets?

Lauzier, som presenterades för B&B:s läsare i nr 3/81, fick priset för sina album "Sånt är livet" och "Gringon på Ilha Grande". För Gunnar Perssons del var det naturligtvis hans arbete med "Kronblom" som gav honom priset, även om hans omfattande produktivitet med manus till "91:an" och "113 Bom" också torde ha spelat in.

Utöver statyetterna delades också några diplom ut, som man brukat på senare år. Dessa är avsedda som uppmuntran och uppmärksamhet åt svenska seriearbetare som gör en högklassig insats på olika områden trots det dåliga serieklimatet i Sverige. Översättardiplomet fick Allan Kilander, som översätter "Kvast-Hilda", ett textardiplom gick till Jan-Erik Höglund, som regelbundet textar album åt Carlsen/if. Och diplomerna till förtjänstfulla författare och tecknare tilldelades Magnus Knutsson och Ulf Jansson för "Ratte".

TANKE BUBBLAN

Serier är en fantastisk konst som i all sin självständighet förenar element från andra konstarter, erkänner filmen, den berättande bilden och det skrivna ordet.

Är denna konst något som först och främst är ägnat för och riktat mot en publik bestående av barn och unga? Och som vuxna mer eller mindre (numera mindre) skamset läser när de tror att ingen tittar på? Frågan blir desto intressantare om man beaktar den plötsliga nya vägen av så kallade "serier för vuxna".

Jag är inte riktigt säker på att alla dessa moderna vuxenserier är mer vuxenserier än åtskilliga av de gamla klassikerna.

En hel del serier går att karakterisera direkt — de är avsedda för en ung publik. Många vuxna läser idag återutgången av en hel del serier de en gång läste som unga. Det gäller till exempel de som utges såsom "Walt Disney's klassiker", "Kalle Ankas bästisar" och de där otympligt stora volymerna från Hemmets Journal, exempelvis "Jag, Kalle Anka". Det är av nostalgiska skäl man läser dem. För att få minnas och återuppleva.

Men, till saken. Jag har en gång tidigare reagerat i B&B mot beteckningen "serier för vuxna". Den gången handlade

det om "Corto Maltese". Varför skulle de berättelserna inte vara lika lämpade för unga? Det finns intrigmässigt nära paralleller med sådana klassiker som "Terry och piraterna", "Scorchy Smith", "Johnny Hazard" och "Steve Canyon" av gammal god årgång. Vad Hugo Pratt gjort är att han arbetat vidare i äventyrsberättelsens tradition och utformat intrigen med sin egen personliga stil och utifrån sin egen begåvning. Det finns gott om episoder av de ovan nämnda klassikerna som har ödesdigra undertoner, som är grymma och realistiska och som är mycket god episk berättarkonst. Som förvisso med lika stor behållning kan avnjutas av ung som gammal. Och kanske bäst som lite äldre.

Ta "Little Nemo in Slumberland", denna underbart vackra tecknade serie. Det är en fantastisk fantasiserie för den unge, men den är en konstupplevelse för den äldre. Den liksom McCays "Dreams of a Rarebit Fiend" går i många stycken ovan huvudena på den alltför unge konsumenten.

Ta alla dessa så kallade familjeserier. Naturligtvis har upphovsmännen inte bara velat berätta lustigt om ytliga farssituationer i det typiska familjelivet. I sina bästa stunder är dessa speglar av vardagstillsvaron i en familj, av typiskheter — en

kartläggning av livet i en familj.

"Simon" av Auclair har lanserats som vuxenserie. Jag upplever den inte som något annat än en äventyrsberättelse i framtiden för vilken läsarlager som helst. Så komplicerad är inte problemställningen och intrigen att den unge inte kan hänga med. Så djupsinnigt är inte innehållet eller så specifik personteckningen att den vuxnes uppfattning av och inställning till tillvaron berikas. "Linda och Valentin" är i så fall väsentligen mycket djupsinnigare och innehållsrikare med dubbla bottnar. Men "Linda och Valentin" har ingen funderat på att kalla en "serie för vuxna".

Tardi är svår. Ibland undrar man om han riktigt själv haft handling och förveckling helt klart för sig. Små barn fattar förmodligen inte ett dugg. Men det räcker att vara tolv, tretton fyllda för att hänga med lika bra som en trettioåring.

"Resande med vinden" av François Bourgeon ritas i förförande grannförpackning, men till det innehållsliga är den lika hänrivande som den typ av pigroman som varit så populär i ett par hundra år och som unga damer läst med lika stor förtjusning som darrhanta gamla tanter.

Visst är Bretéchers och Lauziers verk i första hand för vuxna, men inte mer än Feiffers. Vad är "Tom Puss" och vad är "Mumin"? Serier för barn eller serier för vuxna?

Jag tror att svaret är *allåldersserier*.

Och det är ungefär vad förfärligt många serier är.

Naturligtvis slukar unga begärligt albumen om Blueberry och Red Kelly och Buddy Longway, men dessa är så bra, så berättartekniskt skickliga, har så goda intriger att den lite äldre som fortfarande gillar westernfilmer med stor behållning kan läsfrossa.

Ta "Casey Ruggles". Det finns sådana utmärkta kvaliteter i denna klassiska western från 40- och 50-talet att den mest kräsmagade westernälskare bör kunna få sitt lystmäte.

De gamla epokgörande tidningarna från EC är under återutgivning i dyr förpackning i påkostat utförande. Här hittar man ju berättelser som i överraskande många fall — det gäller såväl skräck-, som SF-, som krigsberättelser — får en att tänka på högklassig novellkonst. Serietidningar enbart för unga? Icke. Det var de inte.

Ta den danska "Lidenlund", som är en daglig rapport från livet i en liten dansk stad; en på-pricken-kartläggning av småstadslivet som lika gärna kunde

handla om den svenska småstaden. Man måste helt enkelt vara vuxen för att fatta vad många av episoderna handlar om.

Vad försöker jag bevisa? Jo, att "serier för vuxna" är något allt annat än nytt. Det har alltid funnits serier för barn och vuxna, precis som det funnits böcker för barn och vuxna och filmer för barn och vuxna. Ordet *och* är alltså viktigt här. Somligt är avsett enbart för barn och somligt enbart för vuxna, men åtskilligt har alltid med lika stor förtjusning (churu kanske inte riktigt lika stor behållning) kunnat avnjutas av alla åldrar.

Under andra världskriget gjordes det serier direkt för soldater i fält. Will Eisner

fick i uppdrag att i serieform förklara om diverse saker i soldatens utbildning. Under kriget i Vietnam fick Wally Wood i uppdrag att underhålla trupperna med serier.

På 40-talet användes ju serier i en amerikansk presidentkampanj.

Det finns förfärligt många usla serier, men många som är strålande bra. Det finns en logik i att skilja på barnserier och vuxenserier, liksom man skiljer på böcker för vuxna och böcker för barn. Men serier för vuxna är inte någon epokgörande ny innovation. Snarare är det så att ögonen först på sistone börjat öppnas för att de länge funnits.

K. Arne Blom debuterade som författare 1971 och har sedan skrivit åtskilliga romaner och noveller, mest kriminalromaner. Han bor i Lund, där han en gång i tiden startade Seriefremjandets lokalavdelning i Malmö-Lundregionen. Hans senaste bok heter "Med andra ögon" och kom ut hösten 1981. Till våren kommer "Nattbok".

NYHETER

MOVIE SPECIAL 81-5

Den tecknade filmens moderna elddop "Heavy Metal" har visats i Stockholm. Filmen bygger på episoder som tidigare publicerats i den amerikanska sf-serietidningen med samma namn. Här finns kända serieskapare som Neal Adams, Richard Corben, Howie Chaykin, Mike Ploog och Berni Wrightson inblandade (som formgivare) tillsammans med veteraner från filmen "Yellow Submarine".

Hela filmen hålls ihop av två saker, små gröna klot och nakna flickor med stora bröst. De gröna kloten utgör ramberättelsen och de stora brösterna verkar vara tecknarnas stora intresse. De verkar ha lidit av att ha arbetat med animerade filmer för barn alltför länge.

Bäst av episoderna är Wrightsons bidrag "Captain Stern" som mer anknuter till funny-animals-traditionen än till Heavy Metal-serierna.

Episoden är fylld av den slapstick som kännetecknar mycken tecknad film. Andra höjdpunkter är "So Beautiful & So Dangerous" och "Harry Canyon". Båda anknuter också till slapstick-traditionen.

Sämst blir det i finalen "Taarna", där upphovsmännen med Howie Chaykin i spetsen gjort en 27 minuter lång historia om kampen mellan gott och ont. "Taarna" visar bara att de inte lärt sig det enklaste i fråga om filmteknik. Stämningen byggs upp till ett crescendo för att i nästa scen ersättas av flera minuters vyer av landskap.

Filmmusiken består av hårdrock. Men tyvärr envisas producenten att spela så högt så det hörs ingenting av texterna och musiken blir snarare störande än komplementär.

"Heavy Metal" är sevärd, men inte bra. "Sagan om Ringen" och "Star Wars" är bra var och en för sig och några hybrider är inte nödvändiga.

Daniel Atterbom

Nya svenska serieförlag spirar inte ur jorden var dag. I synnerhet inte förlag som i första hand tänker satsa på vuxenserier. (Sådana har hittills sällan visat sig lönsamma.)

Men Horst Schröder, fd Bild & Bubbla-redaktör som nu startat enmansförlaget Medusa, är optimist och tror på kvalitet. Eftersom bokhandeln har en vrång inställning till ovanliga serier, ska Medusa försöka dra igång en albumklubb för att lättare nå sina köpare.

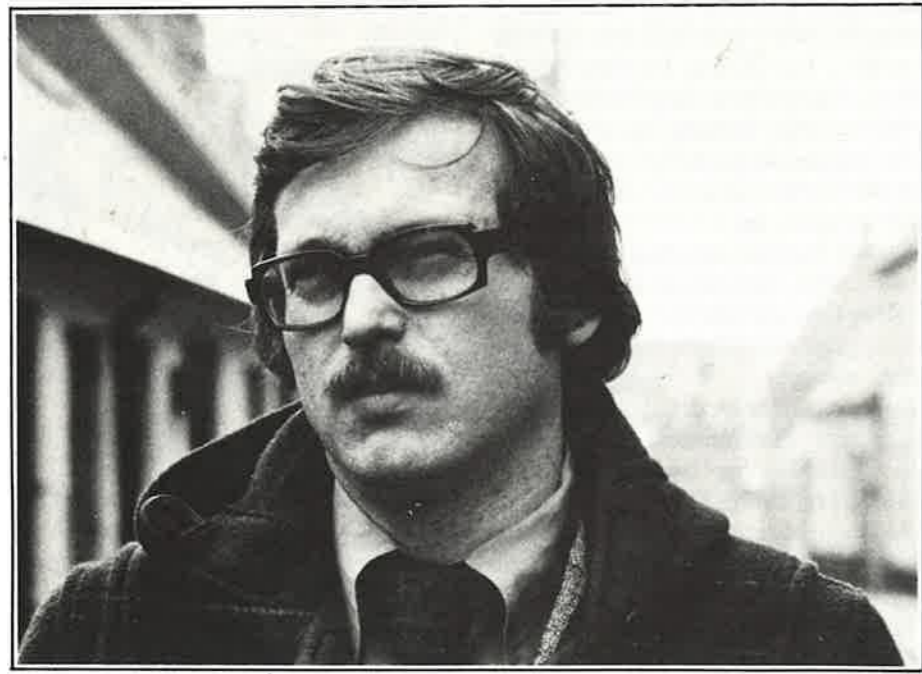
I ett avseende har Medusa fått en flygande start. Förlaget har nämligen fått kulturstöd för båda sina första böcker. Det ena är en originell allåldersserie av Horst Schröder själv och Mikael Grahn, "Grön natt". Det andra är en antologi kvinnoserier från Frankrike och Italien. Bägge kommer ut under våren.

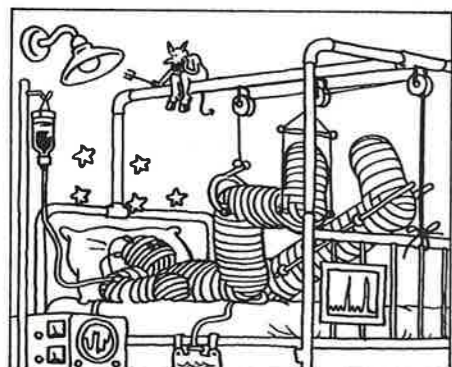
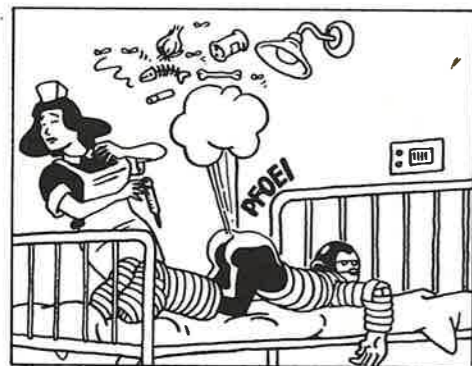
Wallace "Wally" Wood, en smått legendarisk figur i den amerikanska magasinsvärlden, begick självmord i början på november förra året, 54 år gammal. Wood uppges ha varit plågad av sjukdomar en längre tid.

Wally Woods berömmelse grundar sig framför allt på hans verksamhet vid EC-förlaget i början av 50-talet, då han dels tecknade en rad fina science fiction-serier, dels medverkade på den tidiga MAD. Han ritade tex Blixt Gordon-parodin "Flesh Garden".

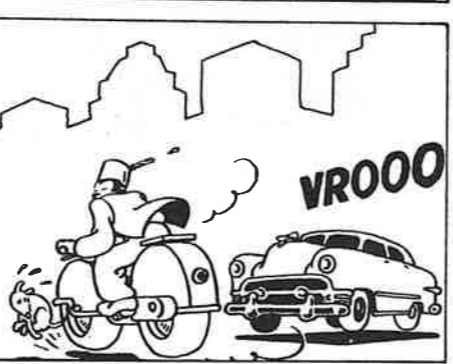
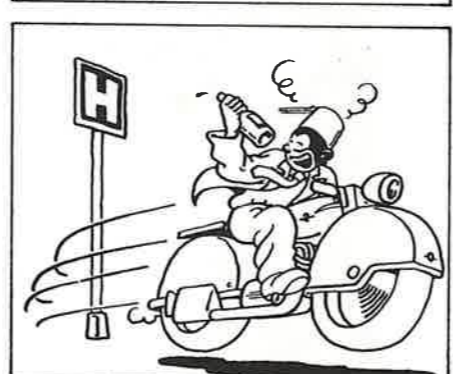
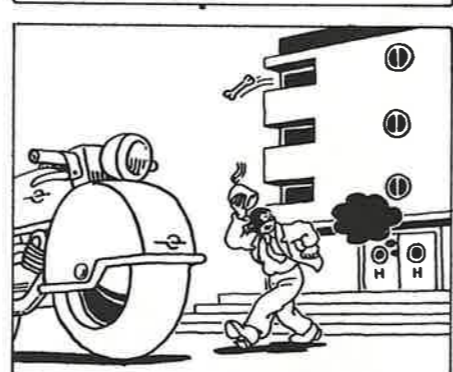
Senare har Wood bl a tecknat ett par halvpornografiska serier åt militärtidningen Overseas Weekly, "Cannon" och "Sally Forth". Men dessutom har han givit ut serier på eget förlag. Wood var på senare år känd för sin kritiska inställning till den amerikanska serieindustrin. Han var redaktör för den rätt kortlivade kvalitetsserietidningen Witzend i slutet av 60-talet och början av 70-talet, och under 70-talet har han även gjort den halvt parodiska fantasiserien "Världens kung", av vilken ett album kommit på svenska 1980.

Utöver "Världens kung" är det mest ströserier av Wood som publicerats i Sverige. "Sky Masters", en sf-dagsserie av Wood och Jack Kirby, fanns med i några Allan Kämpe-album i början av 60-talet, en del av Woods MAD-saker har kommit i svenska MAD, enstaka skräckhistorier har också tryckts, bl a i Agent X9.

Joost Swarte

Tintin är en snäll serie. Den är också tecknad i en inspirerande stil. Nederländaren Joost Swarte är inspirerad av Tintin. Men hans serier är inte snälla. Tintin har hamnat i den dekadenta verkligheten.

— Jaså, du kommer från Sverige? Det låter exotiskt. Det stod en artikel om svenska serier i Stripschrift (Nederländernas Bild & Bubbla) för en tid sen. Det där albumet som Jan Lööf gjort, tyckte jag var magnifikt. Olof Palme var visst med i det också. Var det "Ville" albumet hette?

Vid en av de många idylliska smågränderna i den holländska staden Haarlem bor Joost Swarte, en av de främsta representanterna för den holländska underground-serien, med fru och barn och en gråspräcklig katt. Swarte föddes 1947 och har publicerat serier sen 1970, främst i holländska underground-tidningar. Men han har även medverkat i belgiska och

gjort en del skivomslag. **Entusiasm** På senare år har Swarte börjat uppmärksammas utanför det nederländska

språkområdet och numera kan man även hitta hans serier i Frankrike, USA, Spanien och Tyskland. I början av 1980 publicerades hans första album, *Joost Swarte's Modern Art*, först i Frankrike och

strax därefter i Nederländerna. Nyligen gavs det ut i Tyskland också. Det mottogs med stor entusiasm. Franska Journal Littéraire skrev: "Publiceringen av ett Swarte-album i Frankrike kan ses som den viktigaste tilldragelsen på seriefestivalen i Angoulême 1980."

Albumet innehåller sex berättelser och är helt i färg. Swarte är en utpräglad perfektionist, så det tog honom många år innan albumet blev precis som han ville ha det. Men så har han också gjort i stort sett allting själv. Han har färglagt allt och textat alla pratbubblor och rubriker i såväl den franska som den engelska och den tyska utgåvan och har även i övrigt hållit ett vakande öga över alla turerna i utgivningerna.

Bulliga bilar

Men får man inte tag i "Modern Art" kan man istället försöka hitta Swartes andra album, som det franska förlaget Futuropolis gav ut bara något halvår efter det första! Det innehåller många kortare historier som tidigare publicerats i holländska tidningar. Några har även getts ut i Frankrike, bla "Caesar Soda" som var den första av Swartes serier som översattes till franska i serietidningen Charlie 1974. Swarte berättar entusiastiskt om albumets layout:

— Hela första sidan är utformad i samma stil som framsidan på New York Times med tidningens namn Le Cliché Liberé (Den befriade klichén), rubriker, artiklar och annonser. Artiklarna behandlar diverse olika ämnen och fortsätter sedan längre in i albumet, i form av seriesidor...

Författare till artiklarna är följande sådana prominenta journalister som Anton Makassar, Caesar Soda och Jopo de Pojo.

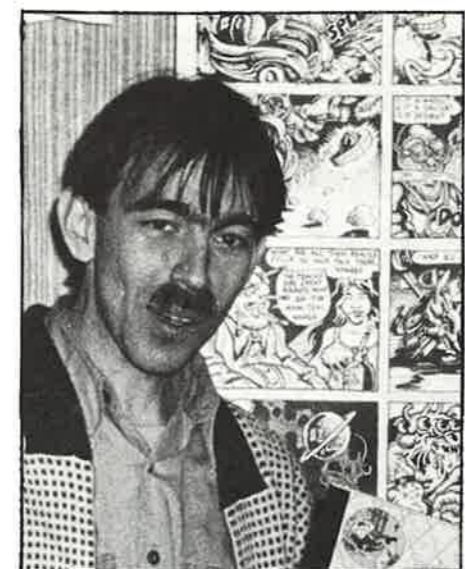
Med undantag för berättelserna i Charlie och i Modern Art-albumet har Swarte mest gjort svart-vita serier. Han tecknar klart och tydligt med jämntjocka streck och konturer. Historierna utspelas nästan alltid i stadsmiljö med moderna, rätt djärvt och personligt utformade byggnader. Men på gatorna kör stora bulliga 50-talsbilar omkring. I bakgrunden finns det ofta mer eller mindre bisarra detaljer.

Stol gjord av TV

— Egentligen är jag inte så intresserad av att teckna fasader längre, säger Swarte. Nu vill jag hellre teckna sånt som finns inomhus. Men det är svårare. Allt måste stämma och kunna fungera. Möbler kanske behöver en tvärså eller en stödjande kloss för att stå stadigt. Och spikar och skruvar måste sitta på vettiga ställen. Och titta på min elektriska stol i historien

"Goodbye". Den är hopsatt av diverse bräder, skruvar, kontakter och sladdar. Sitsen är en TV-apparat och till den är sladdarna anslutna. Ur armstöden och på ryggstödet sticker stora skruvar ut, hopkopplade med TV-sladdarna. Bara det fungerar är det bra.

Inomhus poängteras Swartes svaghet för 50-talets form och design ytterligare i de stora bastanta möblerna och radioapparaterna. Här och där står piedestaler utplacerade, och somliga av dem ser rätt märkliga och hemsnickrade ut. På piedestalerna eller i fönstren står ibland en

eller annan kaktus. Dessa kaktusar tycks följa en lustig benägenhet att då och då bli utkastade genom fönstren...

Så till själva seriefigurerna. Till det yttre liknar de ofta Hergés i Tintin-äventyr från 30- och 40-talen. Jämför t ex Swartes kineser i historierna "Enslaved by the Needle" och "A Second Babel" med Hergés kineser i "Blå Lotus" från 1934! Även andra figurer och den klara enkla teckningsstilen i övrigt påminner en del om Hergé. Men det vore alltför enkelt att påstå att Swarte är ett slags holländsk Hergé. Swarte är framför allt Swarte. Han har en helt egen och personlig stil. Även om han villigt erkänner sin beundran för och påverkan av Hergé, räknar han samtidigt upp ett otal andra tecknare som han också beundrar och tar intryck av.

Smetar in med smör

— Jag kan lätt räkna upp många tecknare som jag har påverkats av: Crumb, Herriman (Swarte har till och med gjort albumomslag i Herriman-stil till några nyutgåvor av Crazy Kat i Nederländerna!), Alain Saint-Ogan, Jijé, E. P. Jacobs, Will Eisner, G. McManus och holländaren Willem.

Några figurer som återkommer då och

då är Jopo de Pojo, Anton Makassar, Pierre van Genderen och dr Ben Cine. Dessutom tecknar Swarte barnserien "Katoen en Pinbal". Av alla dessa figurer är nog Jopo de Pojo den mest kända. Han är en lite avsigkommen individ som ständigt råkar illa ut och som lätt känns igen på den hajfensliknande sak han har på huvudet. Vad är det egentligen han har på huvudet? Är det hår eller något slags mössa?

— Här. Det har jag beskrivit på ett ställe i en av mina historier, "A Chance in a Million". Titta här: På första bilden ligger Jopo de Pojo och sover med håret spretande åt alla håll. Väckarklockan ringer. Han går till badrummet, gäspar stort, och smetar så in håret med ett paket smör och formar det till en blank och smidig hårtofs...

Kan du beskriva honom lite närmare? — Han är ensamstående, kanske lite ensam och blyg. Han har inte mycket inflytande i vad som sker runt omkring honom.

Allting snyggt

— Alla mina seriefigurer har väl en del gemensamma drag med mig själv. Anton Makassar har till exempel en massa tokiga idéer och teorier om allting. Han har dessutom en egen tecknarskola med Pierre van Genderen som en av sina elever.

— Dr Ben Cine gör märkliga uppfinningar och informerar om bisarra saker. Ben Cine publiceras i veckotidningen Vrij Nederlands färgbilaga.

Vad håller du på med för tillfället? — Åh, det är många saker. Men det tar lång tid innan något blir färdigt, för jag vill ha allting snyggt och på mitt sätt. Tillsammans med Willem har jag gjort en barnbok. Han har skrivit texten och jag har illustrerat den. Boken har gått som följetong i Vrij Nederland, men den har inget namn ännu. Kanske får den heta "Rik och Klaartjes äventyr".

— Och sen gör jag en hel del tidningsomslag till Vrij Nederlands färgbilaga och även till Humo. Efter helgen nu måste jag förresten ha en omslagsteckning klar till Humo.

Vad är Humo för någonting? — Humo är en belgisk tidning som ursprungligen enbart skrev om radio och TV. Med tiden har den utvecklats till att vara en allmänt samhällsorienterad och populär-kulturell veckotidning. Den har till och med en pop-avdelning. Det är en intressant tidning.

Självordshistoria

— Men jag har inte hunnit berätta färdigt om vad jag håller på med. I samar-

bete med en bokhandel här har jag just gjort några ex libris. Jag har tecknat och tryckt dem på stora ark, som jag sedan klippt isär.

I Spanien går mina serier i El Vibora, en serietidning för vuxna. I USA medverkar jag i Art Spiegelmans nya tidskrift Raw. Och min barnserie "Katoen en Pinbal" går i franska tidningar. I Frankrike har jag dessutom medverkat i Metal Hurlant och Charlie.

Har historierna i ditt första album, "Joost Swarte's Modern Art", publicerats tidigare någonstans?

— De tre första äventyren har alla gått

som inspirationskälla och som textförfattaren. Willem (hans fullständiga namn är Willem Bernard Holthrop) är född i Nederländerna, men sen 1968 bor han i Paris. Dessförinnan var han aktiv i holländska Provo-rörelsen och tecknade mycket i deras tidning "Provo". Numera tecknar han för franska tidningar som Charlie, Hara Kiri. Tidigare gav han också ut en egen franskspråkig tidning, Surprise. Han har framställt drottning Juliana som prostituerad och upprört holländarna ytterligare med den endast på franska utgivna "Aventures de Prince Bernhard" — Prins Bernhards äventyr i

man blir nerslagen av en stöddig typ, en annan person mår inte riktigt bra, i ett gathörn står en yngling och prövar udden på sin kniv, ytterligare någon annan tycks försöka bryta sig in hos en låsmed osv... Har du tänkt göra några fler silk screen-tryck i framtiden?

Pinnar och snören

— Ja. Jag ska snart göra två till. Men jag har redan gjort ett till förutom "Morgongryning"! Det var en beställning för en kringresande cirkus som ville ha en reklamaffisch. Jag skulle göra den i två utföranden, dels som vanlig affisch och dels som silk screen. Den skulle heta "Varend Variété", Resande varieté. Men sen blev aldrig cirkusturnén av och därmed inte heller affischen. Men silk screen-trycket finns.

— Jag har fött tag på ett bra tryckeri i Amsterdam, vilket ju också är av stor vikt.

Tycker du om konst?

— Ja, modern konst, men även de gamla mästarna. Några av mina favoriter är Monet, Matisse och dadaismen. Jag gillar speciellt att dadaismen berör flera konstarter precis som den holländska 1920-talsgruppen "De Stijl" med Theo van Doesburg. (Den mest kända av De Stijls medlemmar är nog Piët Mondriaan. CH.) Sen tycker jag om amerikanen Kenneth Snelson som arbetar med pinnar och snören.

Swarte visar mig några foton av Snelsons konstverk, som väl närmast kan beskrivas som något slags geometriska figurer utan egentligt samband med sig själva. Eller, något enklare, en samling pinnar upphängda i luften i besynnerliga formationer och sammanbundna med snören.

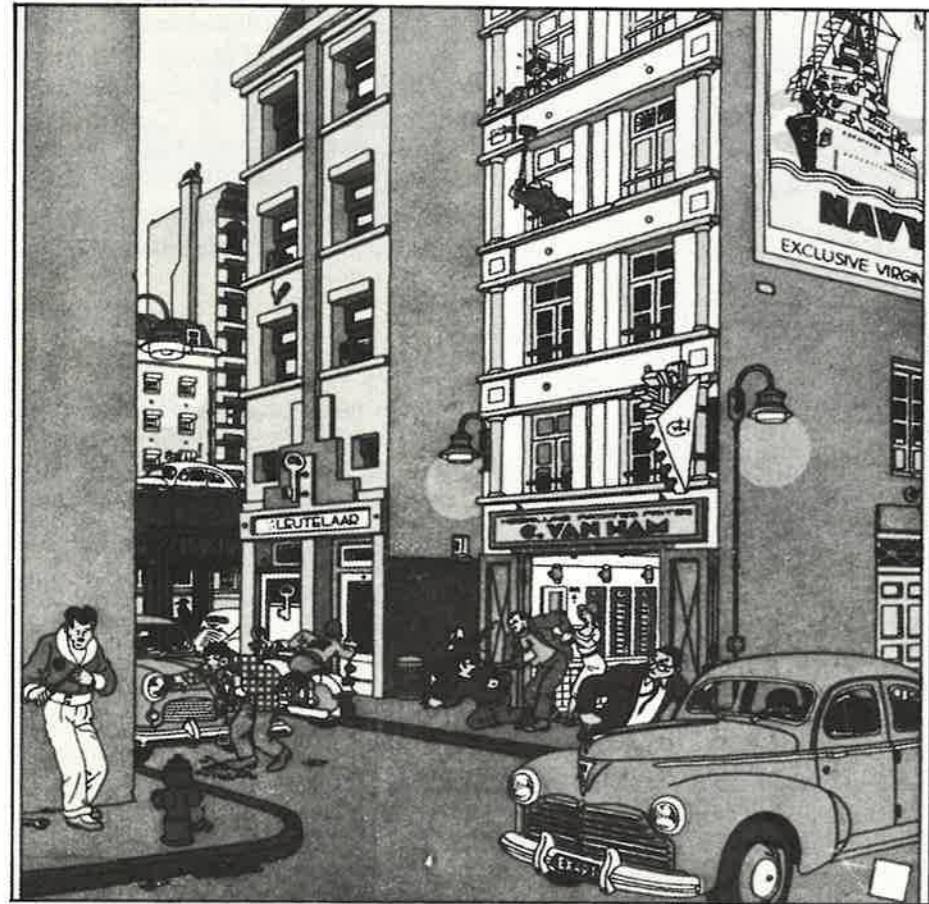
— Men jag har andra intressen också, arkitektur t ex...

Inget enkelt budskap

Är Swarte en underground-tecknare egentligen? När man tänker på begreppet "underground" ser man ju ofta en rätt speciell sorts serier framför sig; ganska amatörmässiga produkter som sällan verkar skänka något nämnvärt nöje åt andra än åt tecknaren själv. Men Swarte är inte sådan. Han är en alltigenom professionell artist, som aldrig försöker kompromissa med den konstnärliga kvaliteten och som minst av allt ser serien som ett enkelt medium för att enbart föra fram ett "budskap".

— Men estetiken är inte det viktigaste!, avslutar Swarte. Formen är viktig. Men den är inte allt. Man måste ha lite avstånd till serierna.

Cecilia Hansson

i Charlie, och "A Second Babel" gick dessförinnan även i den holländska undergroundstidningen Tante Leny Presenteert. Den första berättelsen, "Enslaved by the Needle", har Willem skrivit texten till. Den har för resten publicerats i Finland också. Självmordshistorien "Goodbye" har gått i Metal Hurlant. Men historierna "A Chance in a Million" och "Modern Art" har inte getts ut tidigare.

Har du några planer på fler album?

— Ja, El Vibora ska ge ut Modern Art i Spanien och fransmännen är intresserade av att göra ett album med "Katoen en Pinbal".

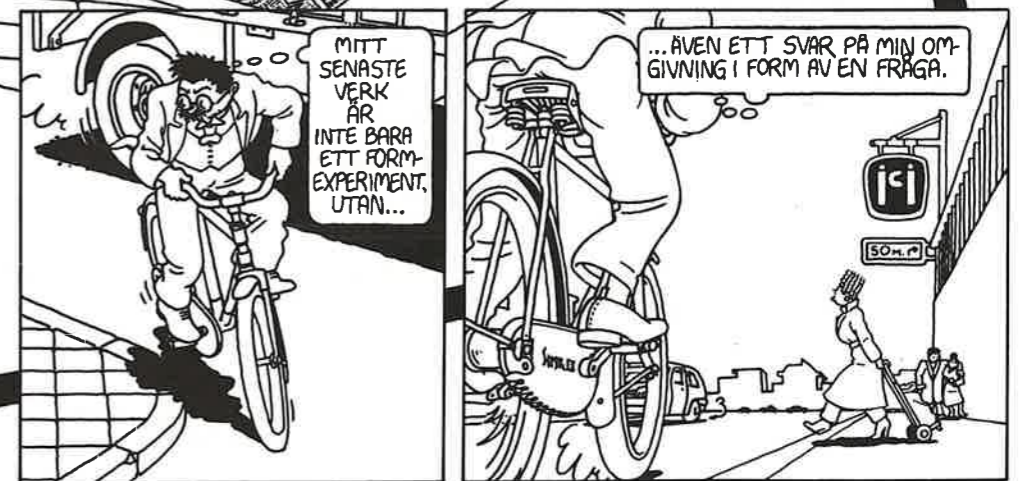
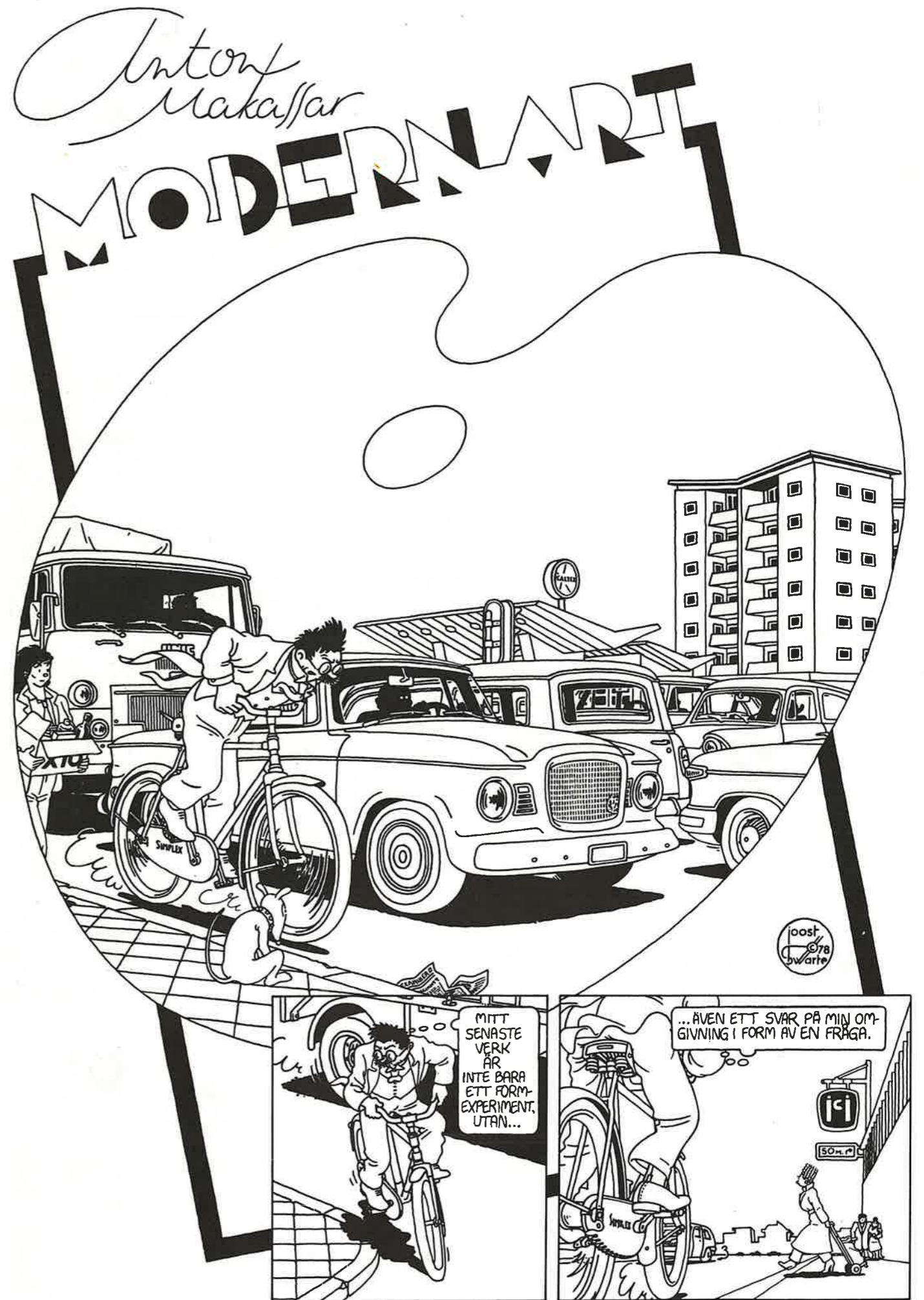
Juliana som prostituerad

Namnet Willem har nämnts flera gånger

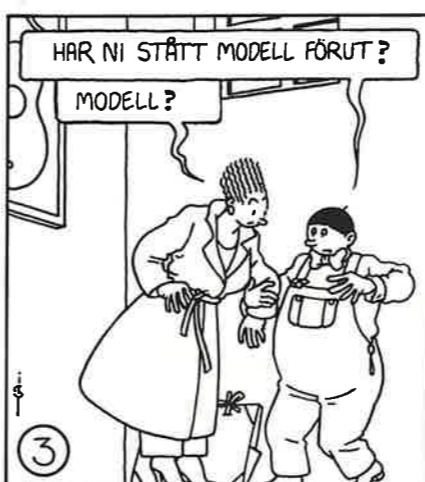
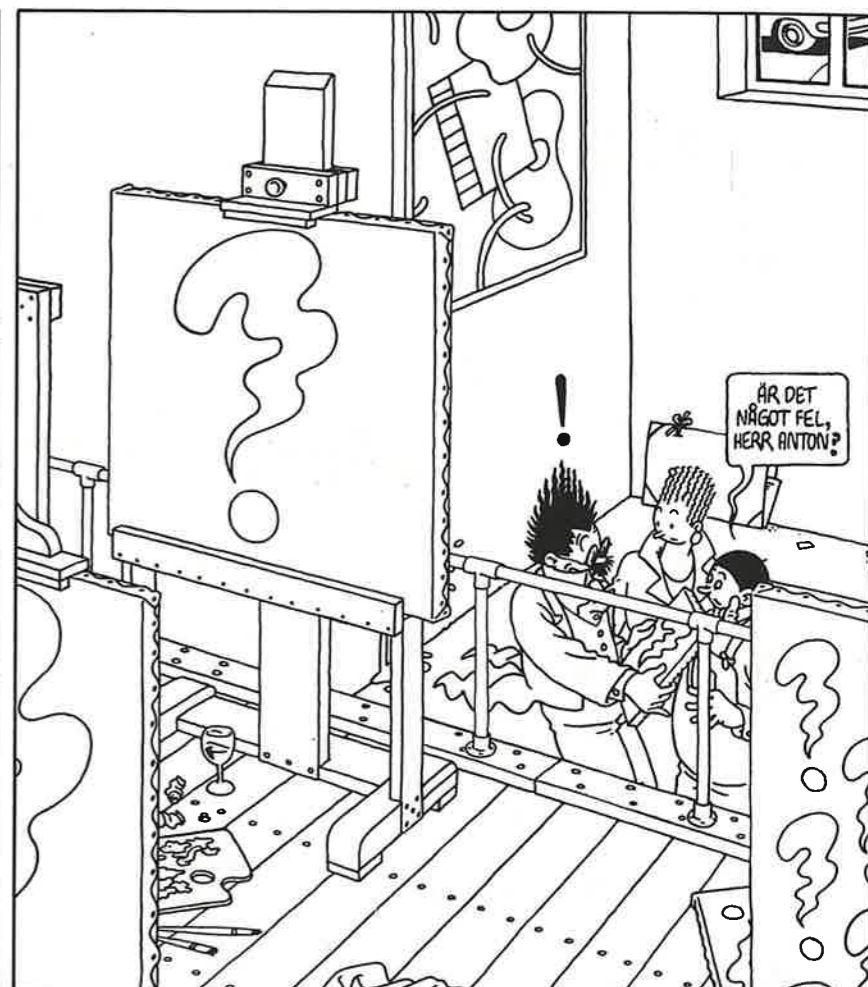
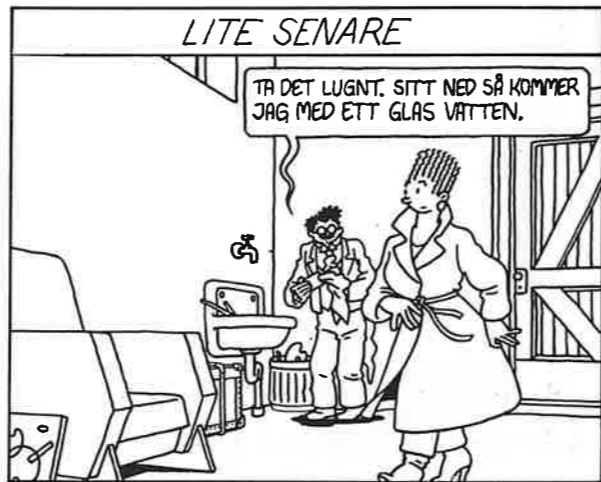
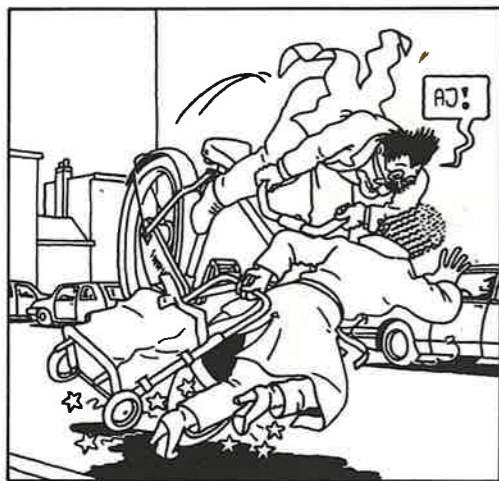
samband med Lockheed-affären. Dessutom har han agerat som ivrig förespråkare för holländsk seriekonst i Frankrike, vilket ju bl a resulterade i Swartes introduktion på franska. Hur många texter har Willem, eller någon annan, egentligen skrivit åt dig?

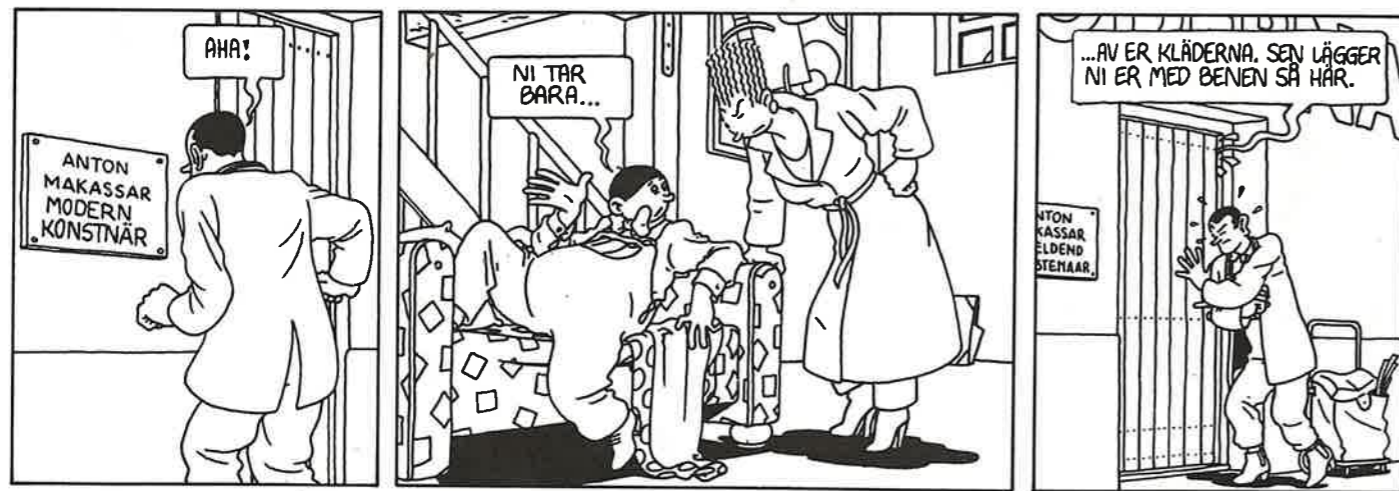
— Willem har bara skrivit två texter. Allt annat har jag gjort själv. Så vill jag hellre ha det också. Få göra allt efter mitt eget huvud.

Swarte sysslar inte bara med serier, utan har även gjort ett dekorativt och stämningsfyllt silk screen-tryck med titeln "Morgongryning". Det skildrar diverse aktiviteter i ett gathörn och är tecknat med klara linjer och milda färger, men innehållet är mer hårdkokt än man vid en flyktig blick skulle kunna tro; en

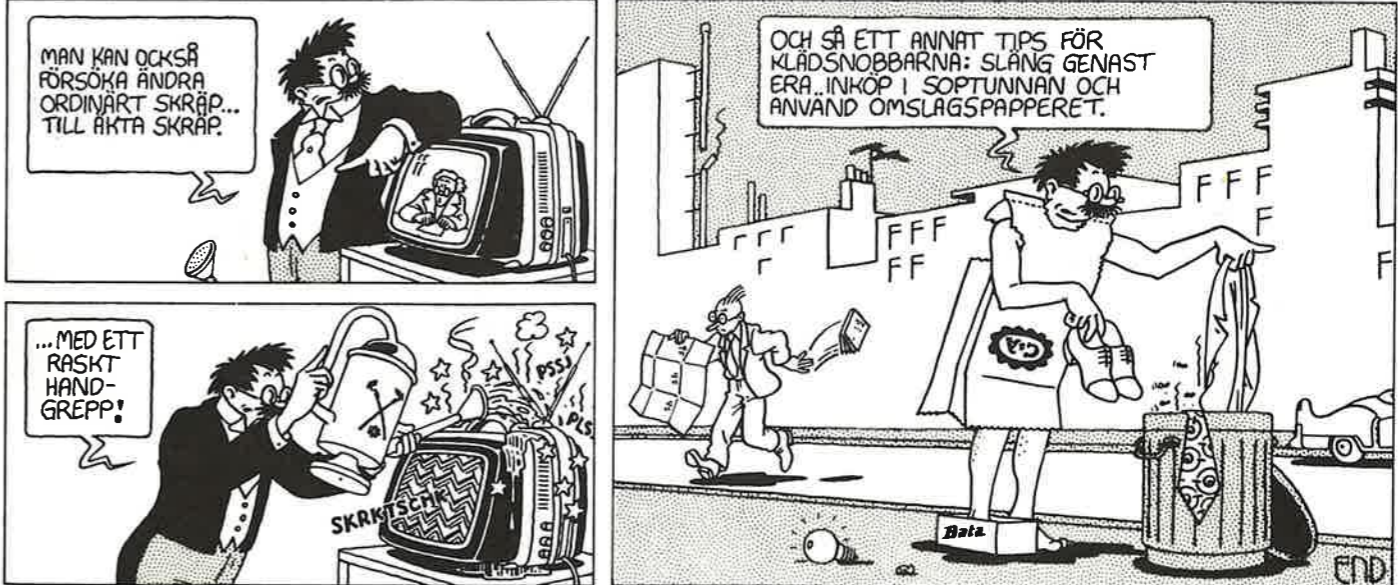

Översättning: Cecilia Hansson. Textning: Johan Andreasson.

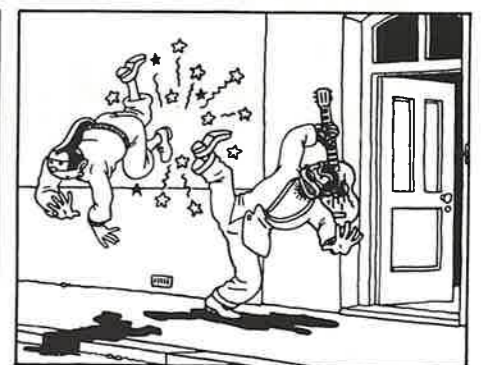
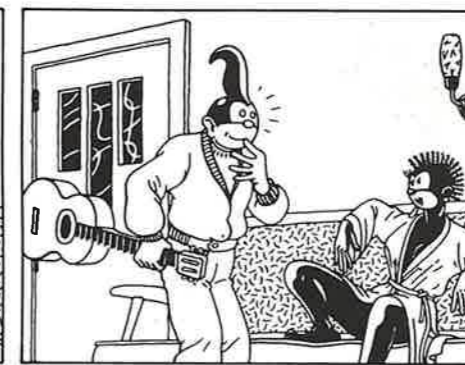
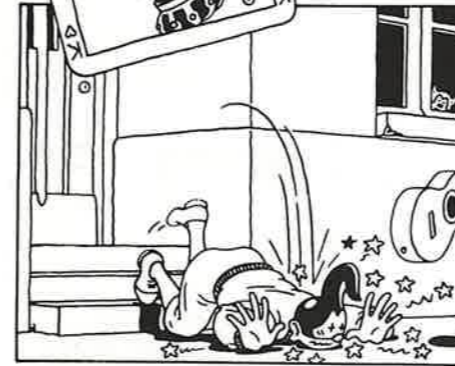
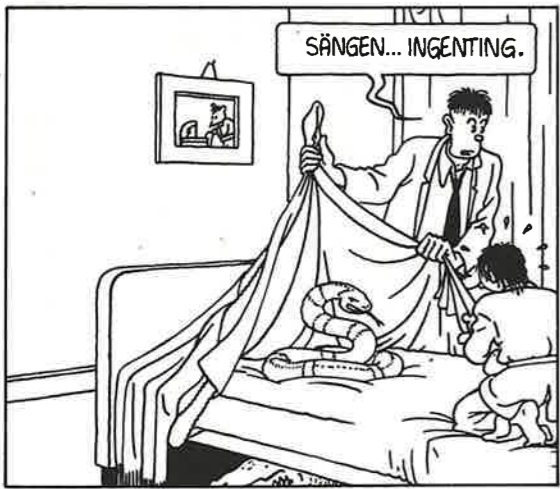
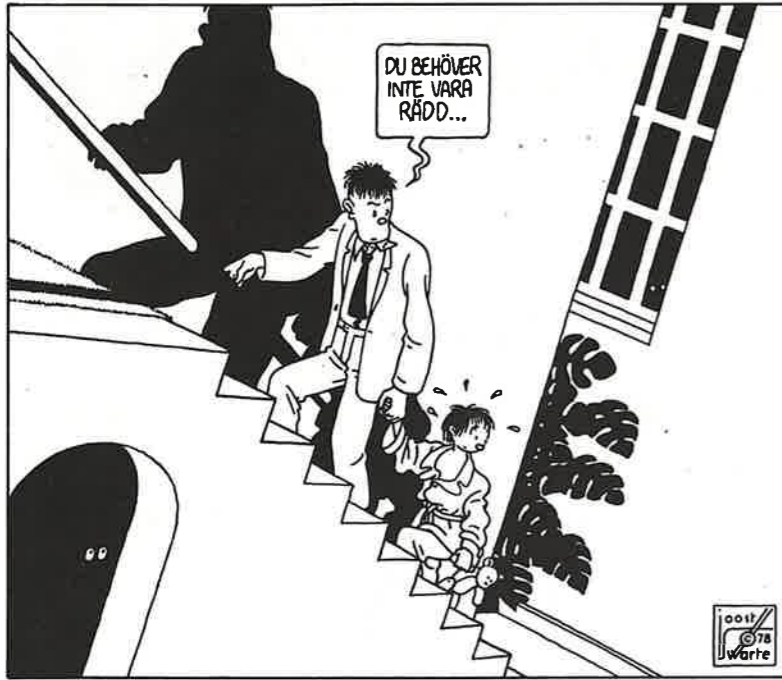

ANTON MAKASSAR IT'S HIGH TIME FOR THE LAST WORD IN FASHION

DET ARBETSLÖSA FÅRET PRESENTERAR:
NATTENS ÖGON

RECENSIONER

ETT GLATT ÅTERSEENDE

RIT-OLA

BIFFEN OCH BANANEN

BONNIERS JUNIORFÖRLAG

TIRA, GRABBAR!

BIFFEN OCH BANANEN — ETT GLATT ÅTERSEENDE av Rit-Ola. 48 s, sv-v plus röd dekorfärg. Bonniers Juniorförlag. Pris 18:50.

Jan-Erik Garland, signaturen Rit-Ola, debuterade med "Biffen och Bananen" 1936 och höll igång den oavbrutet till 1978. Föreliggande urval är från perioden 1947—1960. Det var en bra period — och det var ungefär då som jag själv konsumerade den regelbundet i *Folket i Bild* och via de årliga julalbumen.

Oj, vad vi diggade den här serien! Fast vi läste den inte bara för att garva utan också för att bättra på våra verbala färdigheter; det gällde att ha ett fungerande språk i kompismängdet. Rit-Ola berikade oss med svängiga snabbut-

tryck som "Tira, grabbar!", "De va Pilatus!" och "Aha, stönade greven!".

En av de oförglömliga replikerna fölls av Galento, när gänget vid ett tillfälle skulle segla iväg till Afrika. Bananen frågade:

— E alla pryklar ombord och ordentligt stuvade?

Galento:

— Alla gånger, kapten! Saken e klar, benet e avsågat — ontan tontan!

Det var detta makalösa idiom som fick mej och mina kompisar att ligga dubbelvikta av skratt i 50-talets Göteborg.

I övrigt framstod väl Biffen, Bananen och Galento mest som ett gäng säkra, reko gubbs från Vasastan i Stockholm — idrottande, småkrökande och spanande efter brudar. Dom var okej. Även om vi sällan tyckte att förvecklingarna i serien var särskilt fängslande.

Nej, "Biffen och Bananen" med undertiteln "Mystiska öden och äventyr" var för mej och mina kamrater framför allt en sorts lingvistisk handbok, ur vilken vi flitigt antecknade användbara glosor och fraser.

Rit-Ola är — vid sidan av den lantligt vardaglige Elov Persson med "Kronblom" och den högtidlige Torvald Gahlin med "Klotjohan" — vår främste seriestilist. I "Biffen och Bananen" blandade han dagsländespråk med kisarnas traditionsrika snack. Det var en mix som gick hem.

En gångtävling i Danmark mellan en köttätare, kallad Biffen, och en vegetarian, kallad Bananen, inspirerade Rit-Ola till serietiteln. Sen modellerade han Biffen efter en stark springschas i en speceriaffär på Hagagatan, Harry Dahlgren (sedermera trubadur och sex gånger svensk tyngdlyftningsmästare, en gång nordisk mästare); den lille snitsaren Bananen var han själv.

Mot slutet av 30-talet tyckte Rit-Ola att duon borde utökas till en trio. Den rödnäste och lätt vimsige tjockisen Galento trädde in på arenan. Galento? Jo, den idrottsintresserade Rit-Ola hade förstas fascinerats av "Den boxande öltunnan", Tony Galento, vilken den 28 juni 1939 fick stryk av Joe Louis i en VM-match i tungvikt.

De som tillhör den generation som fryser på Lasse Åberg-begreppet "Två lösa Boy och Rekordmagasinet" torde också gilla det här albumet.

"Biffen och Bananen" kommer alltid att ligga och skimra i nostalgibagen.

Sture Hegerfors

ILLVÄTTEN SVAMPE av Raymond Briggs. Orig titel: *Fungus the Bogeyman*. Övers: Bengt Sahlberg. Textn: K Lannmark-Laursen. 48 s färg. Opal. Pris ca 40:—.

Engelsmannen Raymond Briggs är en av de originellaste serieskaparna som riktar sig till barn. Han är kanske den ende som med någon finess har försökt fylla serier med innehåll som man annars bara hittar i ambitiösa bilderböcker.

Flera av hans tidigare böcker finns på svenska. "Snögubben" är min favorit. Den förra, "Gentleman Jim", var också bra, fast egendomlig. Den liknade en Samuel Beckett-pjäsa för barn.

Den nya Briggs-boken, "Illvättan Svampe", tog det mig däremot tre dagar att komma igenom. Det var inte många sidor jag orkade läsa i taget.

Briggs gillar tydligen att variera sig. "Snögubben" hade ingen text alls. "Illvättan Svampe" innehåller textsjok på textsjok. Handtextade med versaler! I sådana mängder blir det faktiskt mer tungläst än den tätaste boksida, i synnerhet om inte textaren står på absolut toppnivå.

Boken handlar om illvättfolket, som bor i underjorden, och som älskar smuts och snusk. De tvättar sig i smutsvatten, bär fuktiga kläder, äter ruttan mat och så vidare.

Till en viss gräns kan ju det va-

roligt. Dels för själva läbbighetens skull, dels för att det vänder upp och ner på alla borgerliga människovärderingar.

Men det blir för mycket av det. Briggs gör sida upp och sida ner med naturhistoriska beskrivningar av illvättföreteelser, och han lyckas inte få dem att fortsätta vara roliga särskilt länge. Det blir krystat i stället. En del skämt kan ha gått förlorade i översättningen också, som säkert inte varit lätt att göra.

Ordvitsarna i illvättorden är mest konstiga, och en del är begripliga bara för vuxna med kunskaper i etymologi.

På ett par ställen i historien (jo, det finns en tunn historia också) kommer det in lite ren satir över mänskliga vanor och tänkesätt — när Svampe grubblar över livets mening t ex — men det är tillfälligt.

Men ta gärna en titt på albumet i handeln. Kanske gillar du det mycket bättre än jag. Briggs är trots allt en ovanligt ambitiös serieskapare, och hans försök att pröva nya ämnen för serier förtjänar att uppmärksammas, även när de inte riktigt lyckas.

Göran Ribe

SPARA OCH SLÖSA av Birgitta Lilliehöök. Gidlunds förlag. (Barnens klassiker). Ett porträtt av förf. av Staffan Skott. Efterskrift av Lars Furu-land. Färg. 47 s. Litteraturförteckning. Pris ca 48:—.

Så hamnar då "Spara och Slösa" på mitt bord. Det var länge sen sist. Det här var ju den första serie man läste, i alla fall jag. Hur ska man beskriva det här paret med den stråvsamma Spara och den trevliga Slösa?

Vore det en alldeles ny serie, så skulle det nog bli så här:

"Sparpropaganda med ett mycket enkelt budskap. Om du sparar till kamera eller kikare så

blir du lycklig. Om du äter godis för pengarna får du ont i magen. Mycket enkla rim, gott hantverk, helt utan konstnärliga övertoner. Enkla och ganska fula bilder, kanske ändå charmiga (eller är detta sista bara nostalgi?)."

Men de orden beskriver ändå inte vad Spara och Slösa är för några figurer. För det är ju ingen ny serie — den har hängt med från 1926 och den har förstas påverkat flera generationer barn.

Mötet med Spara och Slösa på nytt blir ändå inte trevligt. Det låg ett skimmer över Lyckoslantens serie, men granskat i nytt ljus så försvinner det.

Jag tror trots allt inte att "Spara och Slösa" hade någon kvalitet. Man tyckte om dem för att det inte fanns så mycket annat. Jag märker det vid omläsning av min barndoms andra stora litterära upplevelse — böckerna om grisen Nöff-Nöff. Det är ju bara skräp! Det hade varit bättre att låta Nöff-Nöff vila. Det hade varit bättre att låta Spara och Slösa blekna bort — så som gamla soldater lär göra . . .

Ja, just det. Historierna *bäller inte*, de är för fyrkantiga, alldeles för mycket svart och vitt, trots att man (på den tiden ovanligt) kostade på serien lite färg. Som liten pojke kunde man inte formulera sig. Man *kände* att något var fel. Bland annat fick det som uttryck att Slösa av de flesta uppfattades som en mycket trevlig figur, medan Spara skulle vara odräglig som kamrat.

Och det är ju verkligen propagandans nederlag — när det negativa exemplet uppfattas som positivt.

Den här lilla boken ingår i Gidlunds utmärkte serie Barnens Klassiker. De flesta böckerna i serien passar bäst för vuxna och inte för barn. Vetenskapligt sett är de alla av stort värde. Men just utgivningen av "Spara och Slösa" känner jag mig tveksam inför. Om man nu i Barnens Klassiker ska välja *en* serie, finns det inga andra, var detta det bästa valet?

Ulf Nilsson

CORTO MALTESE av Hugo Pratt. Nr 2: *Krigsrosor och vinterdrömmar*. Orig titel: *Les Celtiques*. Övers: JP Westrup. Textn: Lena Baad-Heimer. Carlsen/if. 68 s. Sv-v. Pris 25:—.

I tre serienoveller beskrivs Corto Malteses äventyr i krigstid. Berättelserna utspelar sig under första

världskriget. På ett elegant sätt blandar Hugo Pratt in element från saga och myt i verkligheten. När Corto avvärjer ett anfall av en tysk u-båt mot det engelska högkvarteret får han hjälp av Puck och Merlyn. Handlingen utnyttjar episoder både från Shakespeares pjäs och från den gamla kung Arthur-sagan. När Corto ramar u-båten med en gammal bogserbåt heter båten förstas Excalibur, liksom Arthurs svärd.

Balansen mellan verklighet och myt utförs på ett verkligt elegant sätt.

Albumen är i svart-vitt och Pratt förmår utnyttja "begränsningen" till sin förmån. När illustrationerna är som bäst är de grafiska och varje stänk av färg vore överflödigt.

Corto är en likgiltigt hjälte som vanligt. Han är mer i drömmarnas värld än i verklighetens. Han registrerar vad som sker men tycks glömma det lika snabbt. Det gör däremot inte läsaren.

Det är inte ofta man som recensent instämmer i förlagets baksidestext. Men här gör jag det. "Serien om Corto Maltese är seriekonst på hög nivå."

Ulf Nilsson

DANSKA ALBUM

SPIRIT av Will Eisner, Nr 4. Carlsen/if. 96 s färg.

Det här albumet är en smärre kulturskandal.

Det kommer nämligen bara ut i Danmark. Svenska Carlsen har slutat ge ut "Spirit" efter tre misslyckade försök.

Det är djupt beklagligt. Man tycker förlaget hade kunnat hålla ut lite till, speciellt som det senaste albumet fick kulturstöd. Men framför allt tycker man att bokhandlarna, biblioteken och kulturförmedlarna hade kunnat be-
mästra sin ynkliga hållning till serier och hjälpa denna briljanta serie att komma ut till köparna.

Om albumet är annars bara att

säga att urvalet är om möjligt ännu bättre än i det sista svenska albumet — tretton små glitterande noveller i tusen stillägen.

Göran Ribe

Danska album kan beställas från Fantask, Skt Pedersstræde 18, DK-1453 København K, eller från Runepress, Krogshøjvej 32, DK-2880 Bagsvaerd.

TIDSKRIFTER

Det utkommer ett relativt stort antal tidskrifter, som handlar om serier och dem närstående ämnen, exempelvis animerad film. Kvaliteten är mycket växlande, från kladdiga amatörtidningar till "riktiga" tidskrifter.

Till de sistnämnda hör **Kulörte** sider, som utges av det danska serieförlaget Interpresse. Nr 41 av tidskriften innehåller bl a en lång faktsäckad artikel om den fransk-belgiska seriemarknaden, en intervju med Morris, en artikel om serier i undervisningen samt en presentation av serieskaparen Torben Osted. Adress: Rune-press, Krogshøjvej 32, DK-2880 Bagsvaerd.

Norska **Tekst & Tegning** hör även till de professionella, fastän anspråklös till utförande och format. I nr 17—18 finner vi bl a artiklar om den amerikanska seriemarknaden, om "B.C." och "The Spirit". Adress: Jon Gisle, Glückstads gt 5, Oslo 1.

Till tungvikarna hör också **Carl Barks & Co**, som görs av den danske serieskaparen Freddy Mil-ton. Nr 16 består helt av nederländaren Daan Jippes serier och teckningar. Bl a en historia tecknad av honom, med Carl Barks manus. Tidskriften kostar 26:85 Dkr, dansk postgiro 930 1194, Sören Olsson.

Seflokin utges av Seriefräm-jandets lokalavdelning i Linköping och är ett av våra äldsta fanzin (amatörtidningar). Nr 9 är ett pryldigt nummer med en artikel om John Willies sexserier och många amatörserier, 10 kr på pg 62 47 73-8, Seflokin.

Ett nytt fanzin, välgjort till professionalismens gräns, är **Splash**. Nr 1 ägnas helt Morris med intervju, artiklar, index och många illustrationer. 10 kr, pg 42 02 22-24 46, B. Frennesson.

Fanzinet **Storyboard** handlar om tecknad film. Nr 1 är välmatat, med bl a artiklar om Bill Melendez och intervju med Kjeld Simonsen. 10 kr, pg 453 84 74-0, Claes Gordon.

SERIE

MAKARNA

"Fantomen", svarar en mörk stämma. Om man ringer till Förlags AB Semic och ber att få tala med Ulf Granberg, alltså.

Ulf Granberg är nämligen redaktör för seriemagasinet Fantomen och många andra tidningar. I den här intervjun får han representera den lilla skara redaktörer, som arbetar för att vi ska få serietidningar i vår hand.

— Redaktör på Semic blev jag på det ovanliga sättet. Jag svarade nämligen på en annons, där de sökte efter redaktörer. Annars brukar man komma in på alla möjliga vägar. Börja som vaktmästare och jobba sig upp t ex.

Ulf Granberg var då reklamkonsulent och studerade vid Stockholms universitet. En ung man, han är född 45, med serier som hobby.

Till hans första arbetsuppgifter hörde att sköta utgivningen av serialalbum och

pockets. Han hade bla hand om "Trumfserien", där Spirou och Smurferna för första gången kom i albumform i Sverige.

1972 blev Ulf Granberg redaktör för seriemagasinet Fantomen.

— *I vilken form får du serien Fantomen?*

— Grundmaterialet kommer i två former. Antingen utgår vi från den amerikanska dagspress-serien "Fantomen" eller från material vi producerar själva.

Den amerikanska serien är en dagsserie och vi får den i form av avdrag. Det finns en söndagsserie också, men den är sällan sådan att vi kan använda den i tidningen.

— *Du redigerar alltså om avdragen till sidor i serietidningen?*

— Ja. Fantomenserien redigeras så att den får bli så lång som den blir. Avdragen innehåller sex strippar och det blir två sidor i tidningen. Vi tar inte bort någonting.

Däremot får vi flytta om rutor ibland och göra korrigeringar i tidsförloppet. Serien är ju gjord för att läsas med en stripp om dagen och därför innehåller den återberättande av sådant som hänt förut osv.

Ett äventyr av den amerikanska Fantomenserien brukar bli till en 27, 28 sidor.

— *Hur väljer du de andra serierna till tidningen?*

— Man måste vara allmänt serieintresserad, läsa facktidningar, vara öppen för intryck. Stan Lyndes "Rick O'Shay" gick länge i Fantomen. När Stan Lynde la av med serien blev den omedelbart sämre och vi slutade med den. Sedan såg jag i en amerikansk facktidning en annons för en ny serie av Stan Lynde, "Latigo". Jag beställde genast avdrag, så vi var nog först med den i Sverige.

Varje nummer innehåller, förutom "Fantomen", två serier. De tas ur ett standardsortiment: "Blixt Gordon", "King vid Gränspolisens", "Mandrake", "Latigo", "Blueberry".

Serierna kombineras så att ett långt avsnitt av en sätts ihop med ett kort av en annan. Men ibland får man redigera någon serie lite hårdare för att det ska gå ihop.

Med "Blueberry" är ett speciellt problem. Av kontraktskäl måste vi dela upp varje avsnitt på tre nummer. Annars undviker vi följetonger. Publiken gillar inte sådana.

— *Är du nöjd med urvalet?*

— Jag tycker nog det är för många "exotiska" serier. Serier som tilldrar sig i historiska miljöer, rymden osv. Men det är svårt att hitta nya, bra serier.

Vi har en tämligen ung läsekrets. Den ligger i åldern efter Kalle Anka, 9 till 12,

13 år. Fast spridningen är stor, pappa läser ofta tidningen efteråt.

Vi behöver alltså raka, enkla äventyrs historier. "Johnny Hazard" t ex hade länge sådana historier, men i slutet av 60-talet blev serien väldigt politisk. Äventyren var bra, men så anti-kommunistiska att vi inte kunde använda dem längre.

— *Hur fungerar er egen Fantomenproduktion?*

— Vi har författare och tecknare spridda över hela Europa. Jag sitter som spindeln i nätet och samordnar det hela. Det börjar med en idé till en historia, som jag eller någon av författarna kan komma med. På den görs ett synopsis, dvs historien skrivs ner på ett eller två A4-ark. Synopsiset läser jag och ändrar där det behövs. Det är viktigt att bilden av Fantomen inte förändras, författaren får inte missa den stämning vi vill ha.

Sedan gör författaren ett manus av sitt synopsis. F n använder vi oss av författarna Eirik Ildahl (signaturen Idi Kahrelli), Norman Worker och Donne Avenell.

I sitt manus skriver han en bildbeskrivning för varje ruta och den text i bubblor och plattor som hör till rutan. Rutorna numreras, det brukar bli 225—250 på ett äventyr. Det ska bli 32 sidor.

— *Och sedan läser du manuset?*

— Ja, och gör korrigeringar i texten. Sedan går det till tecknaren. F n använder vi oss av en spanjor, Jaime Vallvé, en fransman, Georges Bessis, en finländare, Kari Leppänen, en tysk, Heiner Bade, en norrmann, Knut Westad och en turk, Özcan Eralp.

I manuset markeras, ibland av författaren, ibland av mig, var sidväxlingarna ska ske. Dvs när det är viktigt, när någon dramatisk punkt ska ligga sist på en sida eller så. Annars får tecknarna göra layouten helt själva.

När avsnittet är färdigtecknat går jag igenom det en sista gång, i fall något måste tecknas om. Bild och text ska ju gå ihop. Om det handlar om en nyckel i texten måste den finnas med i bild. Har tecknaren glömt det, får han göra om rutan.

— *Sedan går avsnittet till textning?*

Sida av Georges Bessis ur ett kommande fantomenäventyr.

— Just det. En del tecknare gör bubblorna också, andra gör bara bilderna. Då måste vi bubbla själva och sedan fylla i bilderna, där något fattas.

Det här gör vår ateljétecknare Bosse Majgren. På Semic arbetar vi i grupper med en redaktör, en tecknare och en layoutkille. Alf Woxnerud gör layouterna.

Efter en sista översyn är så Fantomenavsnittet klart. Då har jag läst det sammanlagt fem gånger. Det är lite för mycket...

— *Vad innehåller de redaktionella sidorna?*

— På dom finns "Fantomenklubben", där läsarna får bidra med olika saker, frågeavdelningen "Fantomen talar" och en annons för nästa nummer. De sakerna finns med i varje nummer.

Omröstningar är väldigt populära. I "Seriebarometern" får läsarna rösta på bästa serien i numret, de har också fått rösta om bästa omslag osv. Vi får in intressanta förslag från läsarna, "Blueberry" t ex ville de ha.

Sedan har vi korsord, pristävlingar och en filmspalt. Tillsammans blir det från fyra till sju sidor. De här sidorna används alltså som dragspel, för att få rätt antal si-

Sida av Jaime Vallvé ur ett kommande fantomenäventyr.

dor i tidningen.

— *Hur görs omslagen?*

— Jag plockar ut en nyckelsen ur det Fantomenäventyr, som ska in i numret. Sedan gör Rolf Gohs omslaget efter den anvisningen. Jaime Vallvé gör också omslag till de nummer där han tecknar Fantomenavsnittet.

— *Vilka andra tidningar har du band om?*

— Tom och Jerry, Hacke Hackspett och Svenska Serier. Tom och Jerry är enklast att göra. Jag får in material som det i princip bara är att översätta.

Hacke Hackspett är mer komplicerad. Det nya amerikanska materialet är för dåligt, men vi har lyckats få fram gammalt istället. Och så har vi startat en egen produktion. Det är dansken Freddy Milton, som där står för både text och bild. Han ska göra en historia i vartannat, vart tredje nummer.

Svenska Serier är helt annorlunda att arbeta med. Där är jag inte bara redaktör, utan får vara administratör, reklamgubbe osv också.

Tidningen har gått lite i stå. Det verkar som om vi nu publicerat alla bra, nya serieskapare. Därför får många som tidi-

gare medverkat komma igen.

Manus är ett speciellt problem. Det är svårt att få tag på bra författare. Vi hade en manustävling, men det gav inte de resultat vi hoppats.

— *Hur ser framtiden ut för Svenska Serier?*

— Inte alltför ljus. Det är dåliga tider nu, även för serieförlagen. Två nummer är det bestämt ska komma ut 1982, sedan får vi se.

— *Slutligen, Fantomen är Sveriges näst största serietidning. Det innebär att du är en av landets viktigaste opinionsbildare. Hur ser du på det?*

— Det är något man är medveten om hela tiden. Det påverkar både Fantomenproduktionen och urvalet av serier. Fantomen är ju en relativt snäll hjälte, han dödar t ex aldrig någon. Vi är också noga med att undvika rasism, t ex att framställa den färgade befolkningen som speciellt vidskeplig.

Fantomen uppmärksammas också i massmedierna och har använts som tillhygge i olika debatter. Men på de senaste åren har uppmärksamheten på det hela taget varit positiv.

Magnus Knutsson

REIRER AVIGSPALT

I min förra Avigspalt klagade jag över att svenska amatörserieskapare inte läser nyare amerikanska undergroundserier. Denna gång ska jag hylla ett par undantag: Lars Andreasson och Gunnar Krantz.

Ja, det vet katten om inte nr 3 av deras *Böld och Fibbla* är den bästa svenska serietidning jag läst sedan 50-talet. Bara en sån sak som att tidningen verkar vara gjord för innehållets skull och inte innehållets för tidningens! Det är nog så ovanligt även i amatörsammanhang.

Annars kan man förstås tycka att det inte alls är någon märkvärdig tidning. Första intrycket är mycket anspråkslöst. Bara tolv sidor, taskigt tryck, en smula amatörmässigt tecknat. Och med några små enkla barndomsanekdoter till innehåll. Numret handlar nämligen om upphovsmännen själva. Undertiteln lyder "Sanna serier — vår barndom".

Ändå har jag alltså fäst mig mycket starkt vid tidningen. En anledning är att den är en så direkt kommunikation. Den skildrar samtal, som läsaren genast känner sig inspirerad att delta i, som ger lust att berätta egna minnen.

Lars Andreasson har redan tidigare framstått som ett unikum i den svenska

"GUNNAR KRANTZ MED SIN LÅNGA FULA SVANS" SA DE. JAG FÖRSTOD INTE VARFÖR...

Gunnar Krantz berättar om sin barndom i *Böld och Fibbla*.

serievärlden genom att serien är ett lika självklart sätt att reagera och uttrycka sig på för honom som att prata. I detta häfte har han ryckt med sig Gunnar Krantz så

att denne berättar med samma lätthet. Samtidigt är deras små historier både åskådliga och någonstans intressanta och meningsfulla. Utan att killarna för den skull avstår från sin ironiska distans.

Andreasson och Krantz står också för lejonparten av *Banzai!* nr 4. Om jag räknat rätt, har de var för sig eller tillsammans gjort 20 av de 28 sidorna. I övrigt medverkar bl a Zwing och Stefan Nagy. Det borgar för ett högklassigt nummer här också, även om det är mindre originellt än *Böld och Fibbla* nr 3. *Banzai!* innehåller mest korta skämtserier av olika karaktär.

Gunnar Krantz utvecklar en makaber, svart humor, ganska traditionell i sin art men snyggt exekverad. Lars Andreasson levererar några av sina vanliga, mystiska kommentarer till någonting, eller möjligen ingenting.

Från Stefan Nagys *Fantasi*.

Humorn i *Banzai!* är inte sällan gymnasial, men eftersom tecknarna är konstnärer, gör de det gymnasiala universellt.

Stefan Nagy har också gjort ett helt eget serieblad, kallat *Fantasi*. Det innehåller små historier på en—fem sidor vardera med oväntade, roliga slut. Som tecknare är Stefan ganska driven för att vara amatör, men han jobbar i en stil som inte döljer tekniska brister. Serieberättande kan han dock i fullt godkänd utsträckning, och en del idéer i den här tidningen är riktigt kul.

En del amatörserietidningar behöver man bara vara någorlunda obunden av konventioner för att gilla. Andra är mer genuint amatörmässiga, så att de kräver en speciell smak hos läsaren för ofärdiga, vildvuxna försök.

Till den senare kategorin hör *Serie-Eddan* nr 1, gjord av Tomas Edlund. Den innehåller början på en Tolkienliknande svärdsserie samt ett par sjövilla komiska äventyrs-serier. Berättarglädjen är det inget fel på, men det är svårt att säga ännu om Tomas har någon riktig tecknarlång.

Mycket blandat intryck ger *Pzyqo* nr 2 av Jori Helminen. Omslagsteckningarna tyder på att Jori inte alls är någon oäven tecknare när han vill, men själva serierna är till större delen betydligt svagare. Till typen är de traditionella, realistiskt ritade sf-noveller.

Den norska tidningen *Magazinet* nr 1

Samurajfantasy av T B Jensen och Steffen Kverneland i *Magazinet*.

kom för länge sedan nu — det står faktiskt 1980 på den — men jag har inte kommit åt att ta upp den förrän nu. Nå, amatörserietidningar brukar sälja långsamt, så det finns nog exemplar kvar. Den består mest av fantasy-, sf- och skräckserier, de flesta tecknade i realistisk stil av Steffen Ö. Kverneland. Med tanke på att han bara var 17 år när han gjorde serierna, är de häpnadsväckande avancerade — ett par är snyggt laverade. Eftersom papperet är flott och dyrt, går det fram bra också. Manusen däremot lider lite pinsam brist på originalitet.

Göran Ribe

RECENSERADE TIDNINGAR:

Banzai! nr 4 (28 sidor A5). Pris 6:50. Beställs från postgiro 446 02 70-4 J. Andreasson.

Böld och Fibbla nr 3 (12 s A5). Pris 3:—. Samma postgiro som *Banzai!*

Fantasi nr 1 (20 s A4). Pris 6:50. Beställs från pg 459 51 46-4 Nagy.

Magazinet nr 1 (32 s A4). Pris nkr 13:—. Beställs från pg 5 48 21 53, Steffen Kverneland, Ryfylkegt. 24 b, N-5500 Haugesund, Norge. *Pzyqo Comics* nr 2 (28 s A4). Pris 5:—. Beställs från Jori Helminen, Gamla Svartensv. 1 nb, 134 00 Gustavsberg.

Serie-Eddan nr 1 (24 s A5). Pris 5:—. Beställs från pg 456 72 14-4 Edlund.

UPP- OCH VÄRVAEREN VÄRLDEN. GAMLA SERIER BLIR SOM NYA.

På vår baksida har vi den här gången en serie av Joost Swarte. Inspirerad av en av seriekonstens klassiker.

Gamla stilar kommer åter till heders i seriernas värld. Jacques Tardi gör serier som liknar trägravyrer och fotografier från sekelskiftet. Russel Myers använder i "Kvast-Hilda" samma slags bakgrunder som Herriman i sin "Krazy Kat".

I detta nummer publicerar vi flera serier av Joost Swarte. Och han har gjort sig känd för att teckna i samma stil som Hergé. Men han kan gå längre bak i tiden än så. På vår baksida finner ni en serie av Joost Swarte, som är gjord som "The Upside-Downs".

"The Upside-Downs of Little Lady Lovekins and Old Man Muffaroo", som serien egentligen heter, skapades under seklets första decennium. Då gjordes i USA några serier, som länge förblev unika. I dem betonades framför allt det fantasirika bildskapandet.

Winsor McCays "Little Nemo in Slumberland" är väl mest känd av dessa serier, den har ju upplevt en renässans under 1970-talet. Serien är mycket originell med sina egenartade förvandlingar och rumsförskjutningar.

Originellare är dock "The Upside-Downs". För den måste man vända ett halvt varv för att kunna läsa färdig. Dvs, man läser först serien på det vanliga sättet. Sedan vänder man den 180° och fortsätter läsa den.

"The Upside-Downs" började i New York Herald 1903 och gick sedan i 64 veckor. Den skapades av den då 36-årige Gustave Verbeek. Han var son till en missionär och växte upp i Japan. Till

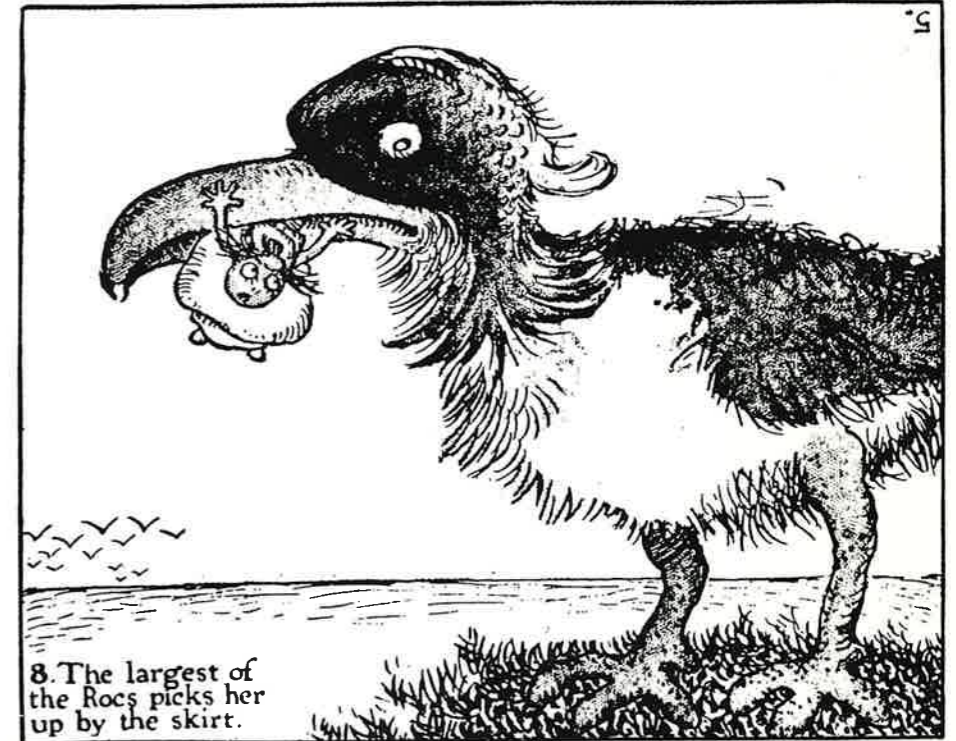
tecknare utbildade han sig i Paris och emigrerade sedan till USA.

Efter "Upside-Downs" skapade han några fler serier, sedan satsade han på oljemåleriet.

Gustave Verbeek dog 1937.

Magnus Knutsson

Just as he reaches a small grassy point of land, another fish attacks him, lashing furiously with his tail.

8. The largest of the Roc's picks her up by the skirt.

FA
TAG
PÅ
KAN
VARA
SVÅRT.
PRENUMERERA DÄRFÖR!

90 kr kostar sex nummer. Sätts in på pg 1736 15-6, Seriefrämjandet. 30% rabatt på prenumerationen får du som medlem i Seriefrämjandet.

Seriefrämjandet är Sveriges enda förening för serievänner. Som medlem får du vårt medlemsblad, billigare prenumeration på Bild & Bubbla och kan beställa seriealbum och böcker till lägre pris.

30 kr kostar det att bli medlem — 20 kr om du är studerande på högst gymnasienivå.

Jag vill ha mer information om Seriefrämjandet:

Namn
Adress
Postadress
Box 11034, 100 61 Stockholm

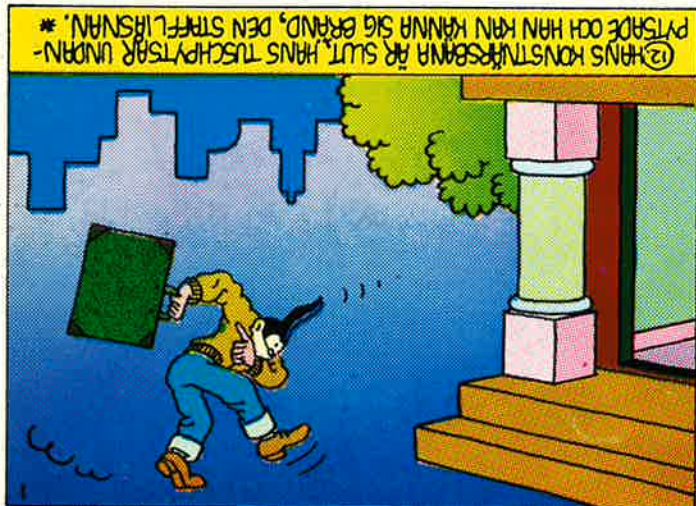
* GAMMALT HOLLÄNDSKT TRLESÄTT

JOJO DE POJO

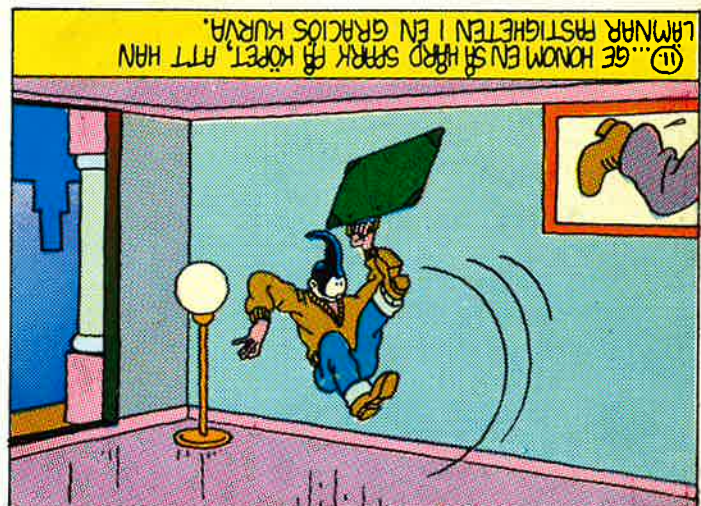
RULLAR PÅ

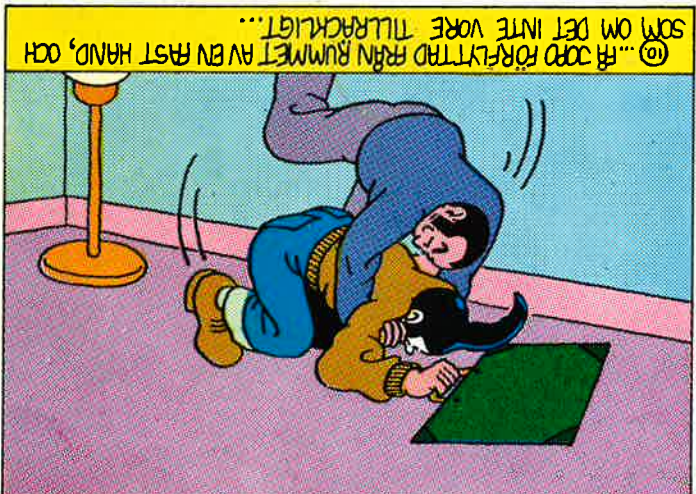
© 1997 Walt Disney

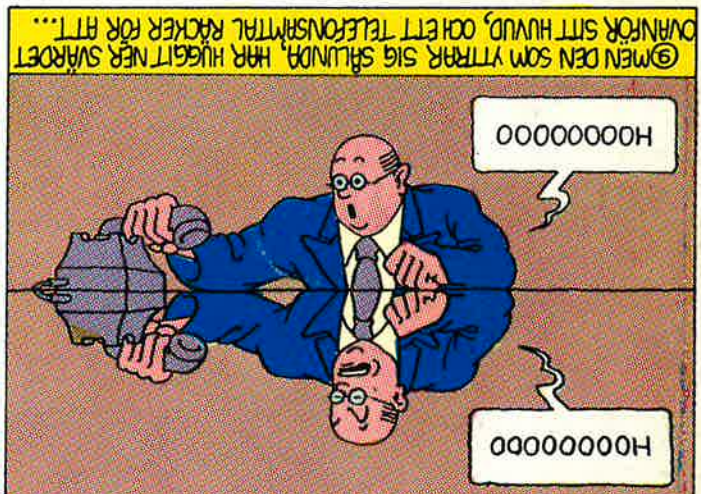
① DET ÄR FÖRVISSO TUR ATT DET FINNS TIDNINGAR DÄR EN UNG TECKNARE KAN FÅ SINA ARBETEN PUBLICERADE.

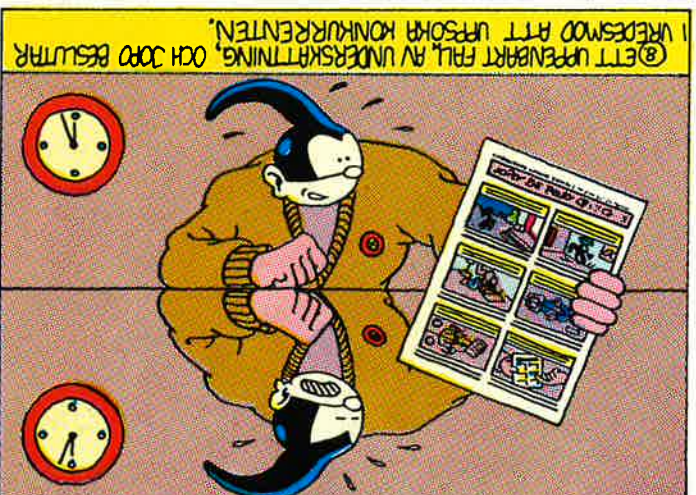
② MEN OM TECKNAREN TROR SIG KUNNA GÖRA INTRYCK MED EN ENERGISK GÅNG, BÖR HAN RÄKNA MED NYBONADE GOLV.

③ VÄLVILLIGA MEDHJÄLPARE UNDSÄTTER HONOM, MEN EN SÄDAN INTRODUKTION FÖRBÄTTRAR NATURLIGTVIS INTE HANS IMAGE.

④ REDAKTÖREN BAKOM DET STORA, BLANKA SKRIVBORDET, VERKAR, VID FÖRSTA ÖGONKASTET, VARA EN VERKLIG GENTLEMAN.

⑤ JOJO DE POJO VISAR ENTUSIASTISKT SITT SENASTE ARBETE, MEN REDAKTÖREN RYMKAR FUNDERSAMT PANNAN.

⑥ INTE SÅ KONSTIGT, EFTERSOM HAN INTE SER ATT SIDAN SKALL VÄNDAS, TROTS ATT DET STÅR SÅ HÖGST UPP.

⑩... FÅ JOJO FÖRFYLTT RÄN RUMMET AV EN FÄST HAND, OCH SOM OM DET INTE VORE TILLRÄCKLIGT...

⑪... MEN DEN SOM YTTRAR SIG SJÄLVDA, HAR HUGGIT NER SVÄRDET ÖVANFÖR SITT HUVUD, OCH ETT TELEFONSNITTAL RÄCKER FÖR ATT...

⑫ HANS KONSTFÄRSBÄNNA ÄR SLUT, HANS TUSCHPPTYSÄR UNDAN- PYSÄDE OCH HAN KAN KÄNNA SIG BRÄND, DEN STRÄFFLÄHSNAN. *

⑬... GE HONOM EN SJÄLVD SPRÄK PÅ KÖPET, ATT HAN LÄMNAR FÄSTIGHETEN I EN GRACIOS KURVA.